Anul XIII. Aprilie 1923. **Nr. 4.**

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE ODATĂ PE LUNĂ —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT **NICOLAE.**

REDACTATĂ DE UN COMITET.

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STR. MITROPOLIEI Nr. 32.

SIBIIU. — 1923.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Colaboratorii „Revistei Teologice“:

Arhim. I. Scriban, (Bucureşti); *Dr. I. Mihălcescu*, prof. la facultatea teologică (Bucureşti); *Dim. I. Cornilescu*, (Bucureşti); *Greg. Pletosu*, protopresb. (Bistriţa); *Dr. G. Popovici*, protopresb. (Lugoj); *Dr. I. Stroia*, protopresb. (Sibiiu); *I. Teculescu*, protopresb. (Alba-Iulia); *V. Gan*, prot. (Offenbaia); *Dr. I. Lupaş*, profesor universitar (Cluj); Preot *Gr. Cristescu*, paroh (Craiova); *Al. Muntean*, protopresbiter (Tileagd); *Dr. Gh. Proca*, asesor consistorial (Sibiiu); *Dr. Gh. Ciuhandu*, asesor consistorial (Arad); *Lucian Triteanu*, asesor consistorial (Sibiiu); *Dr. A. Crăciunescu*, profesor sem. (Sibiiu); *Dr. S. Dragomir*, profesor universitar (Cluj); *I. Beleuţă*, prof. sem; (Sibiiu); *Dr. D. Borcea*, protopop (Sălişte); *Petru E. Papp*, protopop (Beiuş). *Dr. Vasile Lazarescu*, profesor sem. (Sibiiu); *A. Popoviciu*, prof. (Sibiiu); *Tr. Scorobeţiu*, asesor consistorial (Sibiiu); Preot. *P. Moruşca*, dir. stat. (Sibiiu); *Iosif Trifa*, preot (Sibiiu); *Gh. Maior*, profesor de relig. (Sibiiu); Diacon *Dr. Gheorghe Comşa* (Bucureşti); *Aurel Papp*, preot (Socodor); *I. Popa*, preot (Sălişte); *E. Cioran*, preot (Răşinari) ş. a.

„REVISTA TEOLOGICĂ“

:: :: Apare o dată pe lună :: ::
Abonamentul pe an e: 50 Lei.

Manuscrisele şi toată corespondenţa, să se trimită pe adresa: Prof. NICOLAE COLAN, Institutul teologic «Andreian» Sibiiu.

De pe anul I. (1907) se poate căpătă colecţia afară de Nr. 1, 3, 4, şi 5.
De pe anul II. (1908) se pot căpătă Nr. 1, 9-10, 11 şi 12.
De pe anul III. (1909) se pot căpătă Nr. 1, 2, 8 şi 9.
De pe anul IV. (1910) se poate căpătă colecţia întreagă.
De pe anul V. (1911) se poate căpătă colecţia întreagă.
De pe anul VI. (1912) se poate căpătă colecţia afară de Nr. 14-17.
De pe anul VII. (1913) se poate căpătă afară de Nr. 5, 6 şi 7.
De pe anul VIII. (1914) se poate căpătă colecţia afară de Nr. 3, 4, 5 şi 6.
De pe anul IX. (1915) se poate căpătă colecţia afară de Nr. 5-8.
De pe anul X. (1916) se poate căpătă colecţia afară de Nr. 4-6.
De pe anul XI. (1921) se poate căpătă colecţia afară de Nr. 1-3.
De pe anul XII. (1922) se poate căpătă colecţia întreagă.

Colecţiile de pe anii 1907—1910 costă câte 16 Lei, de pe anii 1911—1916 câte 20 Lei, iar de pe anii 1921 şi 1922 câte 50 Lei.

Numărul festiv „Andreiu Şaguna“ se vinde cu preţul de 2 Lei.

La comande să se adaogă şi porto postal.

Anul XIII. Aprilie 1923. Nr. 4.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 50 Lei. Pe o jumătate de an 25 Lei
Un număr 6 Lei.

Absolutismul roşu.

Intr'un timp, când conştiinţa morală a Europei istovite de o civilizaţie stearpă, fără suflet dă tot mai multe semne de trezire la o nouă vieaţă prin contactul cu spiritul evangheliei lui Isus, când cârmuirile se asociază în numele celuice a propoveduit bunaînvoire şi pacea între oameni, — Sovietele ruseşti declară răsboiu... lui Dumnezeu şi tuturor celor ce cred în El.

O lume 'ntreagă se 'ngrozeşte de potopul fanatismului roşu din Rusia, în cea mai hâdoasă desfăşurare a lui.

Bisericile despoiate de podoabele lor sacre sunt prefăcute în grajduri, depozite şi cazărmi, iar slujbaşii lor — dela umilul cântăreţ până la Mitropolit — bătuţi şi schingiuiţi, aruncaţi în întunerecul temniţelor mucegăite, spânzuraţi sau împuşcaţi ca nişte câini netrebnici.

Prăpădul vremilor neroniane s'a înstăpânit peste împărăţia celor mai mari nenorociri cari s'au abătut vr'odată pe rotogolul pământului.

Privitorul stă uluit şi se întreabă: de unde această oribilă deslănţuire de fanatism antireligios şi mai ales anticreştin în mijlocul unui popor cucernic până la cel mai profund misticism oriental? De unde atâta revărsare de ură şi nestăpânită poftă de răsbunare în sinul unui

popor, care a zămislit profeţi şi apostoli ai dragostei creştineşti, ca Tolstoi, Dostoewski şi alţii?

Răspunsul firesc încearcă o îndoită explicare: Prăpădul din Rusia e cealaltă faţă a despotismului — ieri alb, azi roşu. Acesta e mai plin de sânge — fiindcă-i roşu... Totuşi el nu izvoreşte numai din clocotul patimilor răzbunătoare, acumulate în sufletul sclavilor conştienţi sau inconştienţi de ieri, ci izvoreşte mai mult din adâncurile unei doctrine criminale, ridicate de propoveduitorii ei la rangul celei mai oarbe şi intolerante religii.

E dogma negaţiunii în plină acţiune.

Aşa s'a ajuns să fim îndureraţii martori ai unei situaţii pe cât de tragice pe atât de paradoxale: Că ceata de sbiri, care a venit să fericească neamurile împărăţiei moscovite, în numele libertăţii absolute, a întronat regimul despotismului absolut; că apostolii fraternităţii au devenit călăii propriilor lor părinţi, fii şi fraţi; că propoveduitorii egalităţii între oameni, ajunşi la putere au proclamat suveranitatea proletariatului în cea mai pură accepţiune a noţiunii de clasă; că profeţii păcii universale îşi trec propria lor ţară prin foc şi sabie, se sfâşie şi se mănâncă, cum se mâncau unii pe alţii canibalii veacurilor primitive.

Hotărât, pacostea ce s'a abătut asupra Rusiei e fără precedent în istoria lumii, iar persecuţiile religioase din cele dintâi veacuri ale creştinismului rămân în umbră faţă de cele înscenate astăzi de învăţăceii lui Bakunin.

Anticristul viziunilor apocaliptice s'a sălăşluit în ţara'n care foametea şi ciuma se simt aşà de bine. Hristos se răstigneşte a nu ştiu câta oară.

*

Dac'aş fi psalmistul răsboaielor cruciate, aş pomenì de Aliaţi, de Liga Naţiunilor ori de Confederaţia ţărilor europene, realizată doar în mintea vre-unui mare ideolog... american. Căci nici într'un răsboiu nu s'ar vărsà atâta sânge nevinovat, cât se varsă în «pacea» absolutismului roşu.

N. Colan.

Studiul pastoralei în biserica românească.

SECŢIUNEA III. (Urmare).

XXIV.

Chipul păstorului.

Vorbind, în unul din capitulele trecute, despre spiritul de iniţiativă care trebue să se afle în fiinţa păstorului creştinesc, prin care spirit el iscodeşte dela sine căi proaspete de lucru, după trebuinţa clipei care i se înfăţişează, iată un chip măreţ, despre care trebuie să vorbim, cu atât mai mult, cu cât el este al Bisericii noastre ortodoxe. E vorba de *Mitropolitul Inochentie* al Moscovei, mort în anul 1879.

Dovadă că pastorala n'a fost înţeleasă la noi în toată lărgimea şi puterea ei, e faptul că atâtea chipuri de însemnaţi păstori au rămas neştiute. S'a făcut numai teorie, în loc de a se arătà prin ea acţiune şi vieaţă. S'au înşirat uscate puncte de program, fără nici un contact cu mersul vieţii, dar nu s'a arătat însaşi plinătatea pastoralei în răsbaterea ei pentru câştigarea sufletelor.

Mitropolitul Inochentie este un chip rar, care face cinste şi Bisericii lui şi omenirii întregi. Numele i-a trecut de mult peste ganiţele ţării sale şi au ajuns să vorbească de el Nemţii,[1] Francezii,[2] Americanii,[3] pe când la noi nu se ştie nimic despre o aşà podoabă de păstor ortodox, înzestrat în chip uimitor cu spiritul de iniţiativă de care vorbim.

Numai povestind vieaţa lui, şi avem în ea oglinda despre ceeace trebuie să fie noua îndrumare a pastoralei. Vieaţa lui este o acţiune măreaţă, şi de aceea trebuie s'o dăm la iveală, într'o lucrare ca aceasta.

---

[1] In broşura *Ein Missionar im fernen Nord-Osten. Ein Lebensbild aus der Missionsthätigkeit der russischen Kirche. Stuttgart, 1884.*

[2] In *Nouveau Dictionnaire de Geographie Universelle.* Paris 1877.

[3] In lucrarea *Innozenz of Moskow, the Apostle of Kamschatka and Alaska.*

Mitropolitul Inochentie al Moscovei a fost fiul unui paracliser din Siberia, cu numele Eusebie Popov, şi a văzut lumina zilei în anul 1797, în satul Anghinkoie din gubernia Irkutsk. A avut o copilărie foarte săracă şi abeà la vârsta de 6 ani a rămas fără tată. Atunci a fost luat în îngrijire de un unchiu al său, care l-a pus să înveţe carte. Copilul erà atât de înzestrat, încât, fiind numai în vârstă de 7 ani, ceteà la biserică spre marea bucurie a credincioşilor care-l auzeau.

Fiind dat să înveţe în seminar, l-a isprăvit după 11 ani de învăţătură. Cum a studiat el, spuneà certificatul: *eleganter*, *eggregie*, *eximie*. In adevăr, erà cu totul peste felul de a fi al celorlalţi şcolari. Niciodată nu l-a atins vre-o pedeapsă. Imprejurările cele mai protivnice păreau că pe el îl ajută. Trebuià să se ducă la catedrală, cu ceialalţi seminarişti, chiar şi noaptea, pe un frig de 40 de grade. Sănătatea lui însă nu suferea nimic. Erà turnat ca din peatră. Nalt, bine legat, un trup uriaş, umblà îmbrăcat simplu şi cu largul său piept sănătos mai mult descoperit.

Cu colegii nu prea stăteà de vorbă. Nu-şi risipeà vremea. Mai mult stăteà singur, cugetând sau muncind într'un chip care uimea.

A învăţat teologia după manualul rectorului Academiei duhovniceşti din Kazan *Arhimandritul Silvestru*, filozofia după *Baumeister*, urmaşul lui Wolff, retorica după *Burgius*. Dar ceteà cu plăcere şi o lucrare în mai multe volume a profesorului *Galle* din Berlin *die Geheimnisse der alten Magier und Zauberer* («Tainele vechilor magi şi vrăjitori»).

S'a ocupat şi cu arta, studiind bucăţile lui Pinetti. Dar mintea lui ascuţită nu s'a oprit numai la studii teoretice. S'a îndeletnicit şi cu lucruri care trebuiau să-i fie de mare folos în munca lui viitoare de păstor pe alte ţărmuri.

A născocit un ceas de apă şi altul de soare pentru buzunar. Pe cel de apă l-a făcut din bucăţi de lemn şi roate, lucrate de el cu un cuţit şi o sulă lepădate dela

bucătăria seminariului. Numerele ceasurilor le-a scris pe o foaie de hârtie, iar arătătoarele le-a întocmit din nişte aschii lungi de lemn. Apa erà turnată într'un vas de coajă de mesteacăn şi picura peste o tăbliţă de fer spânzurată deasupra podelei, şi această picurare o făceà să samene cu bătăile pendulei. Ceasurile erau vestite printr'un clopoţel.

A doua născocire, ceasul de soare, erà întocmit tot atât de simplu. Dela un ceasornicar cu numele Klim, chemat de episcopul Mihail din Irkusk, ca să aşeze un ceas în turnul oraşului, a învăţat să-şi îmbunătăţească născocirea. Mai târziu, când a ajuns preot, facerea de ceasuri şi de orge pentru cântare de bucăţi religioase, i-a slujit pentruca să-şi asigure mai bine traiul material.

Isprăvind şcoala, viitorul mitropolit şi a căpătat numele de *Veniaminov*, nume sub care a ajuns să fie cunoscută toată desfăşurarea muncii sale de mai târziu. Curând după aceasta, el s'a căsătorit şi a fost sfinţit diacon la biserica Bunei-vestiri din Irkutsk. Tot acì a slujit mai târziu şi ca preot.

In aceste slujbe, el a trăit vieaţă tăcută, dar îndeplinindu-şi sarcina cu toată grija şi învăţând pe copii în biserică Dumineca, după isprăvirea slujbei. Nu aveà însă să stea multă vreme aici. Dumnezeu îl chemà aiurea.

In anul 1823, episcopul din Irkutsk a primit o poruncă dela sf. Sinod din Petersburg, ca să trimeată un preot în insula *Unalaşka*, din grămada insulelor *Aleutice*, dintre Azia şi America, unde lucrà o companie misionară ruso-americană. Nici unul din preoţii cărora li s'a propus n'a vrut să primească, din pricina depărtării, a climei aspre şi a sălbătăciei locuitorilor. Nici Veniaminov n'a primit, tot din aceleaşi pricini. El îşi ziceà: «Omeneşte vorbind, la ce să plec eu de aici, unde am una din cele mai bune parohii, mă bucur de dragostea credincioşilor mei, am casa mea şi plată pe care n'o pot aveà în Unalaşka?»

Cu toată mijlocirea unui siberian care petrecuse în insulele Aleutice peste 40 de ani şi care-i vorbeà în

chipul cel mai strălucit despre America în general şi mai cu seamă despre ţinuturile acelea, Veniaminov nu s'a lăsat înduplecat. Dar în aceeaşi zi, când acel om îşi luase rămas bun dela Veniaminov şi nu-l putuse câştigà pentru îndemânarea lui, întâlnindu-se amândoi la episcopul locului, siberianul tocmai voià să se ducă. Văzând pe Veniaminov, el din nou a început să laude căldura locuitorilor din Aleutice pentru credinţă, dragostea lor cătră rugăciune şi cuvântul lui Dumnezeu. Atunci, aşà năprasnic, acel care puţin mai nainte nici nu voià să audă de a-şi părăsì ţara pentru a se duce aiurea, s'a simţit străbătut de o simţire nouă, de dorinţa de a merge. Insuşi Veniaminov scrià mai târziu: «Numele Domnului fie lăudat pentru aceasta». Odată ajuns la o asemenea hotărâre, nu l-au mai putut întoarce nici lacrimile familiei, nici îndemnurile cunoscuţilor care-i arătau toate greutăţile obositoarei călătorii.

Unalaşka erà una din cele cinci despărţăminte în care erà împărţit întregul ţinut al Americei ruseşti. In păstoria lui Veniaminov, intrà acum întregul şir al insulelor Aleutice şi o parte din continentul american. Sosit aici, Veniaminov şi-a clădit singur o colibă de pământ, iar mai târziu o căsuţă, cu' înseşi mânile sale. Acum se vedeà ce însemnà priceperea lui în tot felul de meşteşuguri. Nevoia l-a făcut lemnar, mecanic, ceasornicar şi împletitor de plase pentru prins peşte. Toate uneltele gospodăriei şi le-a făcut singur, într'un ţinut unde domneşte numai vreme de toamnă, cu vânt şi ceaţă. Iarna erà atât de frig, că îngheţau paserile, şi numai 12 zile pe an erau fără ceaţă. Pământul erà răscolit de vulcani. Se auzeau bubuituri sub pământul care din când în când se cutremurà. Şivoaie repezi se scoborau din munţi, aducând puternic miros de pucioasă. Pe lângă toate, întreg ţinutul erà încunjurat de o mare aspră şi neprietenoasă.

Veniaminov a fost cel dintâi preot în Unalaşka. El şi-a slujit cea dintâi liturgie acì într'o *ceasovnia* (o casă de rugăciune) şi şi-a zidit cea dintâi biserică din

lemn. Pe urmă a început să înveţe limba locului, dar totodată învaţă pe locuitori cum să facă olane şi cărămidă, cum să cioplească lemnul, să lucreze fierul, şi dupăce i-a învăţat astfel, s'a apucat să zidească, împreună cu ei, o biserică de zid. In vremea slobodă, adună pe locuitorii botezaţi şi nebotezaţi în biserică sau şi sub cerul deschis şi-i învăţă ce să creadă şi cum să se poarte. El petreceà pe drumuri o însemnată parte a anului, umblând prin locuri depărtate unele de altele şi până la 1000 de verste, sau plutind pe valurile oceanului, dela insulă la insulă, într'o luntre putredă sau într'o mică şi foarte primejdioasă *baidara*. Aceste baidare erau făcute parte din piele de focă, parte din buşteni scobiţi, şi erau atât de strimte, că nu puteai sta în ele decât cu picioarele strâns ghemuite unul lângă altul.

Dupăce a ajuns să înveţe bine limba aleutică, a tradus în ele catehismul şi evanghelia Sfântului Mateiu. Prin aceasta, a dat chip locuitorilor să citească învăţătura creştinească în graiul lor însuşi. Apoi a întocmit o gramatică şi un dicţionar al acestei limbi, o cărticică cu numele: *Călăuză către împărăţia cerului şi o Descriere naturală şi geografică a insulelor din despărţământul Unalaşka.* In sfârşit, a deschis o şcoală pentru copii, îi învăţă el însuşi şi a scris pentru ei toate cărţile de şcoală.

(Urmează) Arhim. SCRIBAN.

Partea Martei şi partea Mariei.[1]

«Marto, Marto spre multe te grijeşti şi spre multe te sileşti, însă un lucru îţi lipseşte — dar Maria partea cea bună şi-a ales-o, care nu se va luà dela dânsa». (Luca X, 43).

Iubiţi credincioşi,

Sfânta Evanghelie cetită azi, ne vorbeşte despre o blândă înfăţişare din cuprinsul unei gospodării. In casa lui Lazăr din Betania, obosit de drum şi de frământările

---

[1] Predică ţinută în Catedrala Sf. Episcopii a Buzăului la 15 Aug. 1922.

neastâmpărate ale oamenilor, poposeşte câteva ceasuri Mântuitorul, — oaspe ales al unei familii cucernice. El aduceà cu sine atâta lumină şi atâta linişte încât toţi ai casei se simţeau înfioraţi ca de sosirea unei mari sărbători. O frumuseţe negrăită prindeà să se întruchipeze înlăuntrul încăperilor pacinice şi înlăuntrul sufletelor aprinse de iubire. Şi toţi se străduiau şi se osteneau să îndulcească stăpânului drag, cele câteva clipe pe care el doriă să le petreacă în sânul lor. Marta, gospodină harnică, orânduià masa şi toată îndeletnicirea ei erà, ca să îmbie Domnului bucate alese şi întăritoare. Grijelnică, cum erà, ea îşi îndoià toate silinţele, ca totul să fie mulţămitor. Dar singură, ce erà să facă? Cum puteà ea predidì atâtea treburi şi cum puteà chivernisì după cuviinţă un ospăţ atât de deosebit numai cu cele două mâni ale ei? Toată osteneala ei erà par'că fără spor. Ar fi putut chemà în ajutor hărnicia sorei ei Maria, dar aceasta, aşezată smerită la picioarele Mântuitorului cu greu s'ar fi putut hotărî să părăsească pe cel care grăià lucruri atât de frumoase despre rosturile vecinice ale vieţii. Tot sufletul ei erà prins de farmec şi toată fiinţa ei erà străbătută de fiorii credinţei supuse. Insetată de izvoarele, care potolesc dorul credinţei, robită nădejdiilor neapuse ale Impărăţiei, ea plătià sfielnică birul ascultării Celui care chemà lumea la mântuire. Vecinicia îşi depănà în taină firul ei de lumină urzind o trâmbă trainică între cele două suflete: al Mântuitorului învăţând şi al Mariei ascultând.

Desnădăjduită de zădărnicia şi neajutorarea silinţelor ei, Marta vine amărâtă la Mântuitorul şi cu lacrimi în ochi şi cu mustrare în glas, Il roagă să poruncească surorii ei să-i dea mână de ajutor în îndeletnicirile ei gospodăreşti. «Doamne Maria m'a lăsat singură!»

Mântuitorul o priveşte cu milă şi pentru frământarea ei, dar şi pentru neînţelegerea ei şi-i zice: «*Marto! Marto!*» Câtă compătimire adâncă şi dureroasă izbucneşte din acest strigăt! «Spre multe *te grijeşti* şi spre multe *te sileşti!*» Eu pricep dorinţa şi *nevoia ta*, — îţi laud stră-

dania ta cuminte de a arătà toată cinstea cuvenită unui oaspe ca mine. Eşti singură şi fără sprijin. Ţi-e greu. Iţi lipseşte o tovarăşe de hărnicie şi ai venit să ceri ajutorul Mariei. Dar îţi lipseşte altceva mai de preţ, îţi lipseşte ceiace are sora ta — *partea cea bună*, — puterea sufletească de a biruì toate piedecile şi greutăţile vieţii, pe care numai eu ţi-o pot da şi înmulţì dacă eşti gata să-ţi pleci ca şi ea genunchii la picioarele mele şi urechea la cuvintele mele. — Trupul meu n'are trebuinţă de hrană prea bogată, — dar sufletul meu are nevoe de *toată iubirea* voastră. Tu vrei să-mi dovedeşti această iubire printr'o mâncare îmbelşugată, prin ceva care e vremelnic şi pieritor şi din care tu nu te alegi decât cu grija şi oboseala; Maria însă îmi dovedeşte această iubire prin dorinţa ei de mântuire, prin *sufletul* ei, care e ceva statornic şi folosul ei este de o mie de ori mai mare, căci cu el, ea păşeşte în vecinicie, căci «*nu i se va luà niciodată*«.

Iubiţi creştini,

Deşì e vorba de o gospodărie din Betania, de două femei cu suflete atât de deosebite — cu năzuinţi, care se împotrivesc atât de mult şi se luptă atât de aspru, totuşi şi în vremea noastră putem deosluşì fără zăbavă în toiul vieţii două mari cete — deoparte ceata Martelor şi de alta ceata Mariilor, — mergând drumuri, care se depărtează tot mai mult şi care ajung la ţărmuri, care nu se pot apropià niciodată. Şi nu mă gândesc numai la femei — căci şi pentru bărbaţi aceleaşi cărări se deschid vieţii, aceleaşi nepotriviri de înţelegere şi aceleaşi ciocniri de simţeminte frământă crud sufletele lor. La răscrucea de patimi şi deşertăciuni a vieţii, stă scris cu litere de foc: drumul Mariei la dreapta şi drumul Martei la stânga. Pe unul sământa cuvântului vecinic rodeşte, pe celălalt, ea e înăbuşită de spini.

Zilele noastre sunt turburate grozav de dorinţe vrăjmaşe, care seamănă atâta vânt şi culeg atâta fur-

tună!.., Răsboiul, care nu s'a curmat pe câmpurile morții, decât ca să se urmeze în sufletele oamenilor, arată îndeajuns cât de crunte lucruri poate aduce în lume îndeletnicirea numai cu cele din afară ale vieții. Pentru câștigarea pâinii de toate zilele, pe care de cele mai multe ori noi nu o cerem lui Dumnezeu, ci lui Mamona — pierdem fără greș întotdeauna sufletul nostru. Urgiile deslănțuite asupra lumii prin descătușarea atâtor pofte nebune, dovedesc ce înspăimântătoare și nelegiuită e vieața omului în care nu poruncește sufletul îndumnezeit, ci patima trupului îndobitocit. La hotarele țării noastre bântuie fărădelegea celor ce-au uitat, că omul nu trăiește numai cu pâne. Inlăuntrul țării noastre pustiește necinstea celor care nu vor s'audă că nu-i de nici un preț dobândirea lumii când sufletul se pierde și că la capătul oricărei măriri se deschide pentru toți, porțile sălășluirii în țărână. Văzând cu ochii toată moștenirea sufletească, toată agonisita bătrânelor vremi de evlavie se împuținează și se topește. Un duh dușman suflă nimicirea lumii prin minciună și ură: «Mâncați și beți și petreceți, nici o poftă nu se mai satură după moarte, căci mormântul înseamnă sfârșitul ospățului întinat și începutul nemicniciei. Smulgeți vieții ultima picătură de plăcere pentrucă moartea vă răpește ultimul fior de vieață. Răsbunați-vă pe vieață istovind-o și plătiți o arvună morții, omorându-vă înainte de vreme. Gospodari îndemânatici ai vieții, înțelepțiți de dureri și gânditori la cele neperitoare, noi strigăm însă nebunilor veacului acesta de ruină, ca și Mântuitorul: «*Marto! Marto!* Spre multe te grijești și spre multe te silești, dar un lucru îți lipsește!» Voi nu înțelegeți, că acolo unde sufletul nu este închinat lui Dumnezeu, trupul ucide sufletul și că acolo unde vremelnicia paște vieața, osânda pândește vecinicia. Voi nu vreți să știți și vă încruntați când aflați, că pe lanurile vieții, secerea păcatului e mai tăioasă decât secerea mântuirii și că secerătorii morții sunt mai numeroși decât secerătorii vieții. Și în prada amărăciunii și durerii, necăjiți și fără mângăiere alergați

uneori la Hristos, să-i spuneţi toată obida sufletului vostru şi să cereţi tot ajutorul Lui pentru strâmtorările voastre «Doamne! sora mea sau fratele meu m'a lăsat singur. Zi-i să-mi ajute!» Căci aşà înţelegeţi voi să vă duceţi la El numai când trupul vostru se frânge de muncă şi de oboseală şi când truda vieţii voastre e săracă de izbândă. Uitaţi-vă însă bine, desmeticiţi-vă şi veţi zărì la picioarele Lui pe Maria, care ascultă. Şi ea e tot singură, sora ei nu e alături de ea, dar Mântuitorul o povăţueşte, — e lângă ea tot timpul, — căci înainte de-a intrà în împletitura grijilor mărunte ale vieţii, ea s'a osârduit să câştige şi să-şi păstreze întregi puterile sufletului. Inainte de a deschide porţile nevoilor şi îndeletnicirilor de toate zilele, ea şi-a deschis sufletul lui Dumnezeu pentru inspiraţie şi binecuvântare. Ea se pregăteşte pentru luptă, înarmându-se cu puterea, care vine dela El şi câştigă biruinţa cu harul Lui: Şi atunci toate, ca într'un revărsat de zori se luminează şi se înfrăgezesc şi se înviorează. Cele mai silnice preocupări se uşurează şi sunt plăcute şi lesne de îndurat. Infrigurarea şi zorul, care strică atâtea gânduri bune dau locul răbdării, care birueşte în atâtea lucruri grele. Cele obicinuite ale vieţii capătă un înţeles vecinic. Fiecare zi e o înfrângere a morţii şi o biruinţă a nemuririi. Căci «Maria partea cea bună şi-a ales-o, care nu se va luà dela dânsa!»

Iubiţi creştini,

In fiecare zi şi casa noastră are înfăţişarea celei din Betania. Marte vrednice se sbuciumă din zori şi până în asfinţit să dea gospodăriei lor frumuseţe şi rânduială. Bărbaţii aleargă fără preget după strânsură şi prisosul înfloreşte ca o izbândă a muncii cinstite pretutindeni. Binecuvântarea înmulţeşte rodul şi în jurul mesei, zâmbeşte cumpătată mulţumirea duioasă a familiei.

Dar! O! de n'ar fi acest *dar!*... *Dar* e casa noastră ca şi cea din Betania, una din acele în care cu cele dintâi raze ale dimineţii, care se furişează pe ferestre, trece şi Hristos pragul ei? Adăposteşte ea pe Mântuitorul,

are ea înlăuntru şi un suflet ca al Mariei deschis luminii Evangheliei? Ingenunchem noi înainte de năvala la care ne chiamă lupta vieţii, la picioarele Domnului, ne întărim noi puterile noastre de lucru cu sfatul învăţăturii Lui? Cu un cuvânt, ***ne alegem noi partea cea bună?*** Acì stă taina biruinţii, taina ***fericirii*** vieţii!... Căci a urmà pe Maria nu înseamnă a sta cu mânile pe piept, a nu muncì, — ci a sorbì toată puterea şi tot avântul şi toată liniştea din convorbirea tainică, în fiecare zi, cu Mântuitorul nostru prin rugăciune şi prin cetirea Evangheliei celei nemuritoare. De obiceiu însă noi purcedem la luptă, ca ***Marta***, ***singuri***, fără aliatul acesta nebiruit, care e Mântuitorul; ne zbatem, ne istovim şi cădem repede desnădăjduiţi ca şi ea; căci noi toţi suntem înclinaţi să alungăm în aceste vremi din sânul vieţii noastre, ***duhul de reculegere*** al Mariei, ca ***să*** facem loc numai ***duhului de risipire*** al Martei, deşì chiverniseala pripită a Martei se duce repede, fără vegherea statornică a Mariei.

Iubiţi creştini,

Azi prăznuim fericita adormire a Mariei Domnului. Sfânta Fecioară a adormit fericită pentrucă vieaţa ei a fost pusă în slujba puterilor tainice şi vecinice ale credinţii.

Deasupra trupului ei odihnit de suferinţe, ca o flacără nestinsă plutesc vii până la sfârşitul veacurilor cuvintele de adâncă şi sfântă smerenie: «*Eu sunt roaba Domnului; fie mie după cuvântul tău!*»...

Cu acestea, ea a încuviinţat alegerea făcută de Dumnezeu ca în trupul ei feciorelnic ***să*** se zămislească Mântuitorul lumii şi... «***partea cea bună şi-a ales-o!***»

Şi pentru noi cei de azi, ca şi pentru toţi cei care ne vor urmà întru durerile vieţii, aceeaş întrebare ni-se pune în această clipă: Primim noi în ***sufletele*** şi în ***casele*** noastre pe Mântuitorul? Il luăm noi ca Stăpân al vieţii noastre? Şi îngenunchiem noi ca ***robi*** ai Lui, hotărâţi să trăim ***prin El*** şi ***pentru El***, — săpând la intrarea caselor noastre şi prefăcând în putere a vieţii noastre,

cuvintele lui Iosua: «*Noi şi casele noastre slujim Domnului*»?

O, Martelor!... Sărmane roabe ale zădărniciei şi birnice trudite ale deşertăciunii!...

Veniţi de sârg, veniţi acum la Mântuitorul! nu cerşind ajutor pentru înfrumseţarea vremelniciei, ci cerând îndurări şi călăuziri pentru vecinicie!

Când o să fiţi voi şi *surori de suflet* ale *Mariilor?* Când vă veţi *îngemânà* voi inimile cu ale surorilor voastre de sânge? O să lăsaţi voi mereu pe Mântuitorul să plece din casele noastre, fără să vă cuceriţi ascultării Lui?

Haideţi! Ieşiţi din cămara strivitoarelor griji ale zilei! El vă aşteaptă în pridvorul îndrumărilor celor vecinice... El *poate* şi *vrea* să vă prefacă *în Marii! Voi vreţi?* V'aţi hotărât?

Atunci sunteţi pe drumul izbânzii, voi toate, *surori bune* ale Mariilor şi surori bune ale lui Hristos! Amin.

Diac. Gr. Cristescu.

Pentru Istoria Diecezei Aradului.

— Cu prilejul Istoriei păr. Dr. T. Botiş. —

Dieceza Aradului, prin situaţia sa istorică şi geografică, a avut pe teritorul locuit de Români şi pentru aceştia, o însemnătate capitală. Pe vremuri, de pe la începutul veacului XVIII, când s'a înscenat marea vânătoare politică în forme religioase după Români şi când episcopul Isaia Diacovici îşi mută sediul la Arad (1703) — episcopia Aradului — în faţa cotropirii politice prin desfiinţare erà un factor însemnat pentru păstrarea *ortodoxiei* noastre; iar mai târziu, începând mai ales cu veacul XIX, ea a fost terenul, în care au rodit cele dintâi străduinţe *culturale-naţionale româneşti*, de eliberare din legăturile ierarhice sârbeşti şi de a se ajunge la o vieaţă proprie bisericească, sub ierarhie naţională.

In chipul acesta, trecutul acestei episcopii are o dublă însemnătate istorică: *religioasă* şi *naţională*, vrednică să fie desfăşurată.

Sunt prea vesel că pot să discut din nou[1] această chestiune, de astădată în legătură cu valoroasa lucrare a părintelui director seminarial *Dr. T. Botiş* dela Arad, despre a cărui lucrare voiu spune câteva cuvinte mai jos. Militasem atunci, la 1917, pentru a se luà măsuri, ca istoria Diecezei Aradului să se scrie.

Ceeace scrisesem atunci e de actualitate şi astăzi. De aceea, întâi de toate, voiu reproduce o parte din cele ce le scrisesem atunci.

I.

Iată ce ziceam:

La anul 1883 s'a sulevat şi oficios chestiunea aceasta, în cel mai înalt corp reprezentativ al diecezei. Deputatul sinodal, parohul Mihai Sturza, un preot de sate, dar cu multă înţelegere pentru rostul cărţii, făceà propunerea, de a se institui o comisiune istorică «diecezană» cu scopul, ca să adune materialul trebuincios şi să scrie istoria eparhiei. Sinodul eparhial, prin concluzul său Nr. 181 de atunci, încuviinţează propunerea, iar Consistorul eparhial constitue comisiunea.

Lucrurile însă, aşà se vede, chiar dela început nu s'au îndrumat bine. Insuşi organul diecezan... a ridicat cuvânt în contra felului, fără noroc, în care se urneà lucrul de sub întrebare.

Organul diecezan scrià la 10/22 Iulie 1883, că planul, cum contemplase oficialitatea să se facă preparativele, «nu va fi realizabil... pe cât timp cercetările istorice vor fi oareşi cumva revindecate competinţei exclusive a administraţiunei diecezane. In asemenea afaceri trebuiesc câştigaţi oameni deprinşi cu cercetările istorice, şi mai cu seamă, fiind vorba de culegerea documentelor istorice relativ la biserica română, este neapărat de lipsă, ca în astfel de comisiune să fie barem o persoană, care cunoaşte perfect limba slaveană. Şi dacă asemenea persoane nu sunt în gremiul Consistorului, ele trebuesc angajate de unde se vor află.

«Noi însă — continuă organul diecezan — ştim în Consistor doi membri academici, din cari numai unul e în comi-

[1] O mai atinsesem în organul oficial al diecezei «Biserica şi Şcoala» Nr. 1 din 1917, sub titlul: *O datorie uitată.*

siune, iar al doilea, care cunoaşte bine arhivele din Pesta, Viena şi Carloveţ, fiind pe lângă aceasta şi bun slavist — nu e în comisiune. Afară de Consistor cunoaştem doi protopopi, zeloşi cercetători ai monumentelor noastre istorice, amândoi buni slavişti, cari cu bun rezultat ar puteà să împlinească însărcinarea Venerabilului Consistor în asemenea cercetări. Trebue dar neapărat, ca Ven. Consistor să complecteze comisiunea istorică astfel, încât ea *să poată corăspunde marei misiuni ce o aşteaptă*. In privinţa aceasta *trebue adus orice sacrificiu s'ar cere dela noi*. A scrie istoria, nu e lucru uşor, mai cu seamă când documentele istorice lipsesc, ori că trebuesc căutate prin biblioteci şi arhivele vechi. De aceea Ven. Consistor, complectând odată comisiunea istorică, va trebuì să-i *pună la dispoziţie toate mijloacele băneşti* necesare pentru a puteà vizità arhivele din ţară, cu deosebire arhivele din Pesta şi Viena. ***Altfel toată afacerea va rămâneà un pium desiderium*»**.

Astfel scrià organul diecezan la anul 1883, şi a trebuit să treacă un interval de *treizeci şi cinci de ani*, în absolută neinteresare de această ponderoasă *chestiune de cultură şi de prestigiu a diecezei Aradului*, până să ne convingem, că ştiinţa istorică nu se poate face prin «comisiuni» de oameni ai administraţiei bisericeşti...

Astăzi, când jubilează, organul diecezan îşi ţine de onoare şi de-o elementară datorinţă, ca în sfeşnicul ce-i luminează coloanele jubilare, să aşeze o *problemă culturală, un nume ce a fost luat «în deşert» 35 ani...*

Dela 1883, până de ex. la anul 1903, istoria diecezei s'ar fi putut scrie, în dragă voie. La alte popoare, cu un mai desvoltat simţ pentru chestiunile istorice, o scriere de acest fel, nu numai s'ar fi scris şi epuizat în 20 ani, ci chiar s'ar fi şi — învechit, sub raportul de evoluţie ştiinţifică.

De ce pomenim tocmai de anul 1903? Atunci se împlineau *două sute de ani, de când episcopul Isaia Diacovici îşi fixase scaunul vlădiciei la Arad*. Cu aceasta, sediul episcopesc se statorniceşte, pentruca din acest focar să se poată împrăştià turmei cuvântătoare binefacerile unei păstoriri sufleteşti mai imediate şi mai bine orânduite.

Dar peste anul 1903, care puteà să fie an jubilar bicentenar, deci cu atât mai bogat izvor de înfruptare sufletească şi de învăţături, s'a trecut la ordinea zilei. Statornicirea scaunului episcopesc şi începuturile unei vieţi bisericeşti mai bine ordonate nu au fost comemorate *în nici un chip.* Nici cărturarii noştri n'au reliefat acest moment istoric, şi nici oficialitatea bisericească — Consistorul şi Sinodul eparhial — n'au adus nici măcar un concluz «comemorativ», ceeace tocmai n'ar fi fost lucru prea greu.

De ce a rămas total acea comemorare? Tocmai în vremea, când ar fi fost să se pună la cale preparativele unui atare jubileu, factorii bisericeşti, dimpreună cu toţi oamenii noştri de seamă, se pasionau, nu de trecut, ci de *viitor:* prin care mijlocire şi prin a cui persoană să îndrume în ogaşe nouă şi mai norocoase *viitorul* eparhiei.

Atunci, la 1903, la a doua alegere episcopească, — pe urma frământărilor vii şi nenumărate, strălucirea sfintei coroane episcopeşti a ajuns să incadreze pletele actualului nostru Prea Sfinţit Arhiereu. Astfel, primul episcop, cu scaun statornicit la Arad spre întărirea tradiţiilor noastre ortodoxe şi spre eluptarea de mai apoi şi a drepturilor culturale româneşti — a căzut în umbra uitării. Iar concluziunea mai apropiată, ce se impune, este: ca istoria diecezei Aradului, urzită de Isaia Diacovici, să se scrie ***necondiţionat sub actualul nostru Prea Sfinţit,*** prin a căruia înălţare am avut prilejul de a ne uità de o datorie către un trecut de 200 de ani.

Aceasta ar fi o datorie, nu numai culturală, ci şi de pietate, şi de recunoştinţă chiar, pe care ne-o vom recunoaşte şi împlinì cu toţii, în măsura răspunderii, ce o avem pentru omisiunea de până aici.

«Biserica şi Şcoala» jubilează, deci cu atât mai vârtos, nu are intenţia de-a face reproşuri pentru îndelungata întrelăsare de 35 ani în chestiunea istoriei diecezei. Ar fi şi inutil să se discute chestia responsabilităţii pentru trecut.

Totuşi, cred că şi «Biserica şi Şcoala» va fi de acord, că dânsa îşi împlineşte numai o elementară datorinţă — pe aceea de a fi consecventă cu sine însaşi — sulevând chestiunea

aceasta şi de a insistà, prin modestul iscălit şi prin publicitatea acestor rânduri, la toţi aceia, cari pot aveà şi numai cel mai mic cuvânt la realizarea ideei.

Aş îndrăsnì să adaog numai câteva cuvinte ce ni se par nouă, cu privire la superioara necesitate de ordin obiectiv, care reclamă scrierea fără întârziere a *istoriei diecezei.*

Noi, ca biserică, am trecut prin atâtea faze, voite şi nevoite, bune dar mai ales rele, încât astăzi — dupăce am ajuns la independenţă bisericească şi la limanul unei vieţi bisericeşti autonome de un liberalism fără precedent şi fără seamăn în istoria bisericii orientale — cu drept cuvânt stăm nedumeriţi şi chiar imposibili în faţa multor probleme, bisericeşti şi culturale, pe cari *nu* le-am putut deslegà norocos nici în restimpul de mai multe decenii de vieaţă constituţională bisericească. N'avem, decât de ex. să punem în faţă două lucruri, deosebitoare în sine şi după vremea în care s'au petrecut: eroica alipire din trecut a credincioşilor noştri şi «templi fuga» a celor de astăzi la sectari şi aconfesionali...

N'ar fi oare de un interes, cât se poate de apropiat, pentru dieceză şi pentru toţi factori ei de conducere, precum şi pentru ispravnicii ei dela administraţia bisericească, să cunoaştem *psihologia* martiricei alipiri a credincioşilor acestei eparhii cătră credinţa bisericii, precum şi *detailurile* vieţii şi luptei lor pentru biserică? Asemenea psihologie şi detailuri ale vieţii din trecut le-ar puteà pregnà o istorie conştienţioasă a diecezei, şi fără îndoială, că prin mijlocirea unei asemenea istorii s'ar luminà şi unele chestiuni din vieaţa noastră bisericească actuală, ca de ex. aceea chestie grea şi prea importantă, a sectarismului, pe care nu o vom puteà remedià nicicând numai cu cerneală, dela mesele verzi ale administraţiunei noastre bisericeşti. Aceasta convingere, mi-o dictă o experienţă de peste zece ani, de când mi-s'a încredinţat şi mie o atare «masă verde»!...

...Şi cred, că, dacă prin. scrierea istoriei diecezane am ajunge şi numai rezultatul, de a cunoaşte cauzele *deosebitoare,* ale ţinerii din trecut la biserică şi ale fugei de azi de cele sfinte, orice jertfă s'ar aduce pentru scrierea des pomenitei istorii ar fi deplin recompensată, — căci doar, care alta preocupaţie poate să fie mai sfântă şi mai obligătoare în sine şi

mai salutară în afară, decât aceea de a-ţi asigurà nu numai ***întregitatea turmei, ci şi prosperarea ei spirituală şi culturală?!!***

Dar o istorie a diecezei ar fi necesară şi din alt punct special de vedere. In vieaţa administrativă încă suferim de multe neajunsuri, izvorâte din interpretarea rea, uneori şi din aplicarea tot aşà, a ***proaspetelor*** noastre regulamente... căci doar, fiind vorba de vieaţa sfintei biserici, care-şi are o chemare spirituală şi în acest sens şi făgăduinţa eternităţii — ce numără vârsta celor câteva regulamente bisericeşti, variate caleidoscopic în câţiva ani de vieaţă constituţională bisericească?!

O istorie a eparhiei ne-ar da prilejul să cunoaştem şi oarecari ***însuşiri*** personale bune, cari au fructificat şi o seamă de ***lucruri bune*** din trecut, bine ştiindu-se, că nu tot ce s'a petrecut în trecut a fost rău, dupăcum tot astfel nu va jurà nimeni nici pe aceea, că numai noi, cei de azi, am fi aflat peatra înţelepciunei şi diamantul purităţii în gândire şi în acţiuni. O istorie a diecezei ar aveà rostul superior moral, de a reliefà progresele şi mijloacele de acţiune din trecut, bisericeşti şi culturale, prin ce s'ar puteà şi mai uşor trezì în cei de astăzi simţul datoriei şi al răspunderii pentru poziţiile, înalte şi mărunte deopotrivă, ce le ocupă în serviciul scopului ***sfânt şi sfinţitor*** al bisericii.

Dar la ce să lungesc vorba pe o temă de o importanţă atât de evidentă pentru toţi cei cu mintea şi cu simţul la loc; ci, las cuvântul — altora, cari au de împlinit datorii mai deaproape pentru repararea omisiunii de peste 35 ani.

Poate, se va găsì şi în sinul Sinodului eparhial — între ceice au onoarea deosebită, dar şi răspunderea de a-i fi membri — cine să ia cuvântul pentru a recomandà mijloace, prin cari dieceza şi factorii ei de guvernamânt să se achite, ***cât mai degrabă***, dar şi cât mai temeinic, de o uitată ***datorie pioasă, culturală*** şi chiar ***de gratitudine*** faţă de trecut».

In atari termini apelasem, la 1917, când nu mă învrednicisem să fiu membru al sinodului eparhial arădan, la opinia noastră publică bisericească, în interesul de a se chemà la fiinţă istoria acestei dieceze. Cuvântul meu însă n'a trezit in-

teresul ce-l aşteptasem. Nu s'a găsit nimeni adecă să pună chestiunea în discuţia sinodului ori a Consistorului eparhial.

Acum însă, când am la mână lucrarea părintelui Dr. T. Botiş, revin, spre a pune din nou în discuţiune chestiunea «de cultură şi de prestigiu» pentru dieceză, cerând măsuri pentru a se scrie şi istoria acesteia.

Lucrarea părintelui *Dr. T. Botiş* poartă titlul de: *Istoria şcoalei normale (preparandia) şi a Institutului teologic ortodox român din Arad»*. Editura Consistorului, Arad 1922. Are 743 pagini. Preţul: Lei 140·—.

Impulsul pentru gătirea acestei lucrări l-a dat centenarul — împlinit la 1912 — al şcoalei normale, care se cereà să fie prăznuit şi prin o monografie, în care să se scrie şi vieaţa şi activitatea lui Moise Nicoară, marele român ungurean angajat în toate luptele politice, culturale şi ierarhice româneşti din cele două decenii ale veacului trecut.

Lucrarea, în aceste condiţii, o proiectase sinodul eparhial arădan, prin concluzele sale dela 1908, 1909 şi 1912. Ea însă a rămas să se scrie, cum s'a gătit, ca o istorie a celor mai de seamă două institute de învăţământ ale diecezei, cari şi-au avut, în vieaţa lor de peste un veac — teologia a împlinit suta de ani în toamna anului trecut — un rol prea însemnat pentru desvoltarea vieţii bisericeşti şi culturale româneşti din aceste părţi.

Părintele Botiş, când s'a angajat la aceasta lucrare, se angajase având un tovarăş, în persoana inimosului profesor dela şcoala normală Dr. Avram *Sădean*. Colaborarea însă n'a durat mult, deoarece în curând după deslănţuirea răsboiului mondial, şi-a găsit sfârşitul pe frontul din Galiţia (18 Octomvrie 1914). Se cuvine să ne aducem aminte de acest condeiu, ce promiteà mult, mai ales acum când ne stă nainte lucrareà gata a păr. Botiş.

Părintele Botiş, prin istoria sa, *trage o adâncă, largă şi bine lucrată brazdă în ogorul istoriei diecezei Aradului.* Şi n'avem decât să-i mulţumim pentru râvna şi priceperea, cu care a adunat şi confecţionat, în mod critic, atâta material ce i-a stat la dispoziţie.

Cartea sa nu este o seacă înşirare de materii, ci caută să stabilească mai întâi condiţiile culturale-bisericeşti şi politice ale

vremii, spre a ne înfăţişà terenul, din care aveau să răsară cele două şcoale de mai apoi. După aceste elemente preparative trecând la scrierea înseşi a istoriei şcoalelor, în fruntea cărora se găseşte azi ca director, caută să stabilească legătura vie dintre vieaţa internă a celor două institute şi dintre împrejurările culturale şi politice ale vremii în ale căror cadre s'a desvoltat vieaţa şcoalelor arădane.

Şi, cu aceasta nu rămâne de dorit, decât ca *lucrările preparatorii*, temeinice ca istoria părintelui Botiş şi necesare de a premerge unei istorii complecte a diecezei, să se urmeze, *cu acelaş concurs, moral şi material al oficialităţii eparhiale.*

Intre aceste lucrări preparatorii, locul de seamă îl ţine tocmai Biografia şi activitatea lui *Moise Nicoară.*

Din fericire pentru noi, la «Academia Română» din Bucureşti se păstrează toate hârtiile, ce au rămas după dânsul. Ele sunt grupate în 15 mari volume şi privesc nu numai activitatea lui personală, ci şi însaşi istoria diecezei noastre. Iată ce conţin acele volume: 1) Hârtii personale; 2—4 scrisori; 5) Ziarul călătoriei; 6) Literare; 7—9 *Acte privitoare la istoria Diecezei Aradului;* 10) Lucrări istorice; 11) Memorii şi acte personale; 12) Filologie; 13) Poezii; 14) Bibliografie şi 15) Didactice.

«Academia Română» deci ne poate oferì aproape totul ce ne-ar trebuì pentru a se scrie complet, vieaţa şi activitatea lui M. Nicoară. Şi n'avem, decât să ne facem datoria, de pietate către el şi culturală.

III.

Dieceza Aradului, care până de curând cuprindeà întreagă partea de apus a românismului şi are şi azi o parte din Bănat, e un teren al cărui trecut a fost prea puţin cercetat istoriceşte, şi aceasta chiar şi din vina noastră, acelor din aceste părţi, cari suntem datori să ne scriem istoria. Lipsa istoriografiei noastre cu privire la aceste părţi a fost chiar subliniată de învăţaţii noştri.[1]

Cercetările în aceasta direcţie, mai mult *răzleţe,* ale câtorva iubitori de istorie românească, ne dau însă dovada că, cel puţin, *am simţit nevoia sufletească de a desgropà trecutul bisericesc* şi cultural al acestor părţi.

[1] N. Iorga: Istoria Românilor din Ardeal şi Ungaria, vol. I. pag. 313.

N'am pretenția de a înșirà pe toți acești cercetători, dar câteva nume trebuesc scoase la iveală, drept recunoștință și încurajare pentru purtătorii lor. Iată-i: Un anonim «*Gruia*» care a scris în «Revista Teologică» dela Sibiiu un prețios studiu informativ despre «Unirea» Bihorului, dl învățător iar acum părinte diacon Nicolae Firu din Oradea-mare, cu 2 monografii despre trecutul bisericii și al școalelor din Bihor, și o nouă broșură (pe care n'o am încă), conținând împrejurări culturale mai recente despre Bihor. Dl prof. Damaschin Ioanovici, cu un studiu publicat în «Revista Teologică» (1916), despre luptele de desrobire ierarhică din dieceza Aradului, dela începutul veacului trecut. Acum chiar, mi-a ajuns la mână, cu privire la istoria diecezei Arad, un manuscris al unui prieten, care orânduiește evenimentele dintre anul 1815, când moare ultimul episcop sârb dela Arad, și 1829 când ajunge cel dintâiu român Nestor Ioanovici, pe tronul episcopesc al eparhiei.

Și dacă nu mi s'ar socotì ca lipsă de modestie aș puteà adăogà, că și subsemnatul am oarecari însemnări, și chiar material în parte prelucrat, cu privire la primele patru decenii ale veacului trecut, în legătură cu istoria diecezei Aradului. Lucrarea părintelui *Botiș*, de sine înțeles, în materiile ce le tratează, este lucrarea cea mai de seamă din câte s'au scris, pentru a se reconstruì o parte din istoria diecezei Aradului.

Ne place a nu ne îndoì, că măcar după apariția acestei lucrări, oficialitățile diecezei se vor pasionà mai mult de chestiunea aceasta. Motivele ar fi două. Unul, că ***în curând la 1929 se împlinește un veac, decând tronul episcopesc dela Arad a fost luat în stăpânire de un Român, și centenarul acesta trebue prăznuit*** cu cuviință, mai ales că centenarul, ce aveà să se serbeze în toamna trecută, al Institutului teologic, nu s'a ținut (cum se ținuse cel al școalei normale, sub vitrega stăpânire ungurească). ***Al doilea motiv*** este cel ***practic, al foloaselor reale, ce rezultă din cunoașterea trecutului, cu toate scăderile și luminișurile vieții, pentru ale evità pe cele dintâi și pentru a urmà cestor din urmă, în*** desvoltarea ulterioară a acestei dieceze, care își are și ***speciala importanță că este situată la margine de Țară.***

Dr. Gh. Ciuhandu.

Pagini vechi.

Predică la înmormântarea unei femei în anul 1755.*

«Iubiţii miei. creştini. blagosloviţi carii aţi venit. la îngropăciunea acestui răposat şi mutat. dintraciastă lume. înşălătoare şiamăgitoare. cătră odihna cea vecinică. că până iaste omul întraciastă lume totdeuna (în) nevoe şi în galciavă petrece. *uneori de slujbele domnilor*. alteori de văluşagurile lumii acestie. alteori de boale şi de nevoi care sănt pre aciastă lume. pentru aceaia putem zice şi noi cu iov patriiarhul. că mortea iaste odihna omului. că aşa nis omul pănă iaste pe lume. caşi omenii carii umblă pre lume cu corăbiile. că ile bate vănturile dinpotrivă şi să învalu(e)scu pre mare. atunci forte dorescu de uscat. şi dacă es la uscat. adecă la pămănt. foarte să bucură. şisă alinează. toate răcorile. şi grijile. caris întrupul lor.

tocma. aşe să aşază şi să odihneaşte omul carii. să petreci (e). dintraciastă lume plină de valuri. şi de scărbe. pentruaceia ştim. cu adevărat că toţi nevom. petrece pre rănd. că nu iaste nime. făr (de) mort (e). cum zice şi D(a)vidu proroc. ce om iaste. întraciastă

* *Notă*. Această predică este scrisă cu litere cirilice pe 5 pagini. Fiecare alineat indică pagina următoare din manuscrisul original. Am copiat-o întocmai cum a fost scrisă, fără nici o abatere dela forma originală.

Foile pe cari e scrisă această frumoasă predică de înmormântare sunt compactate la începutul *Ceaslovului* tipărit între anii 1712—16 sub «Smeritul Mitropolit al Ungro-Vlahiei *Antim*, în vremea Prea Creştinului, şi înălţatului Domn şi oblăduitoriu a toată Ungro-Vlahia Io. *Stefan Cantacuzino* Voevod». (Din predoslovie, căci titlul Ceaslovului lipseşte).

Aceasta predică are importanţa unui document istoric pentru comuna Sibiel (jud. Sibiiu) deoarece din ea reiese că locuitorii făceau slujbă domnilor — un lucru necunoscut până acum de ceice s'au interesat de trecutul comunei. Dar predica are şi o importanţă literară mai ales din punctul de vedere al caracteristicilor limbii din partea locului, în acel timp, adecă pe la mijlocul secol. XVIII.

Cel care a scris predica este Ion Micul preot în Sibiel între anii 1742—1793. Nu putem fi siguri dacă a compus-o însuş — ceeace dealtcum nu scade nimic din valoarea ei. Subrevizor şcolar, **N. Bembea.**

lume să trăiască. şi să nu vază morte. adevărat nime. nu iaste. fărde morte. ce toţi. săntem. supuş. morţii. şi toţi. vom gusta. dintrănsa. Deci iubiţii *mii* (mei) fraţi. carii aţi. ostănit. la îngropăciunea. acestui. frate. anostru. carii zace. anume mort. înainte. ochilor. nostri. dor (doar) nau fostă. şi acesta: sănătos ca şi noi. şi cu vărtute. iar acum (e) mort. şi gata. spre îngropăciune:.

mănile şi piciorele legate. ochii şi gura. închisă. pentru aceaia. vă (zân) dusă acum întru atăta slăbiciune. că un cuvănt nu poate grăi. ce (ne) lasă pre noi ce (ne) vom pute aduce aminte. cu cuvăntul rogăsă întăiu cinstitului său soţ şi zice. drag soţul *miu* cucarele am trăit decănd neam înpreunat amăndoi pănă în vreme deacum. multe buşluiale şi multe nevoi şi răutăţi destuleori cu lipsi. deci muncind unul deoparte. altul dealtăparte. toat(e) le(a)m plinit şi am trăit pănă acum. ştiu că de multeori neam buşluit şi neam supărat unul pre atlul. uneori cuvină. destuleori şi fără vină. deci multe aşi ave agrăi întru despărţirea. noastră. acăsătorii. cenupociu.

numai mă rog. drag soţul *miu* să faci bine să mă erţi:. A doao sărogă şi zice cătră iubiţii şi dulci pruncii lui. oh. oh. iubiţii *mii* şi dragi pruncii sufletului *miu*. şi durerea inimii mele. cenea dezlegată şi ne ruptă. Iară acum să dezle(a)gă şi sărupe. acum dintră mine şi dintră voi. ştiu dragii *mii*. că destule ori vam supărat. şi vaţi şi mănîat pre mine. Iar pre ci(n)stea *mea şi a tătăni vostru*. vam învăţat. casă puteţi trăi. cu omenii decinste. Deci de vă pare dragii mii că vam supărat fărădevină. Iar *ştiu cănuviţi. dobândi mumăca mine*. Iar despărţindune unii de alţii.

cu inimă ruptă. mărog să măertaţi. dragii *mii*. A trie mărog. fraţilor. surorilor. verilor. verşoarelor. unchilor. şi tuturor. fraţilor *mii*. să faceţi bine sămă ertaţi. A patra mărog vecinilor. cucarii am trăit: pănă acum. şilabine. şilarău. ştiu căvam buşluit destuleori. cetot mărog. să faceţ. bine să mă ertaţ. ca săvă iarte şi prevoi. Dzău. Acince să roagă. tuturor. săteanilor. bătrănilor.

capărinţilor: celor mai tineri. ca fraţilor: celor maimici: cafiilor. toţ să faceţi. bine. să mă ertaţi: Aşesa mă rog jupănes(e)lor. mai bătrăne. ca maicelor. (celor) desamamia. ca surorilor celor mai mici. ca fetelor. tot să faceţ. bine sămă ertaţi. ca. Dzău săvă iarte. şi prevoi. tatălnostru:. Maiu: 23. zile 1755 şiam scris eu popa ion. Sibiel:»

Inălţarea Domnului.

— Meditaţie. —

Inălţarea la ceriuri a Mântuitorului încheie cursul vieţii Sale pământeşti. Sf. evanghelist Luca expune pe scurt această faptă a Domnului în Faptele apostolilor c. 1 v. 1 n. şi, în parte, la sfârşitul Evangheliei Sale.

Să ne ocupăm de astă dată cu ceeace a p r e m e r s, apoi cu î n ă l ţ a r e a însaşi şi în sfârşit cu u r m ă r i l e ei.

După scularea din morţi, Domnul s'a arătat în repeţite rânduri ucenicilor săi în trup preamărit, ca să-i convingă că a înviat cu adevărat. Arătările Lui însă au fost trecătoare. El voià să dedeà pe ucenicii săi cu absenţa Lui dintre ei, să-i facă să se împrieteneaseă cu vieaţa prin credinţă, să se mulţumească cu prezenţa Sa nevăzută. Cât trăim pe pământ, nu ne putem face iluzii de statornice mângăieri şi bucurii, ci trebue să fim gata a întâmpinà orice asprime, orice schimbare în vieaţa sufletească, să fim pregătiţi că uneori ne vom simţì părăsiţi de către dumnezeescul Mântuitor. Dar să nu pierdem curajul, ci să ne întărim în nădejdea, că mângăierea cerească ni se va coborî de nou în suflete şi încă în vreme apropiată.

Marele Invăţător a folosit prilejul arătărilor sale între ucenici ca să-i mângăie, să-i înveţe, să-i întărească, să-i îndemne, şi însufleţească pentru marea şi însemnata lor chemare. Dupăcum tot timpul vieţii Sale pe pământ, Mântuitorul s'a ocupat numai de întemeierea şi răspândirea împărăţiei lui Dumnezeu între oameni, tot aşà trebue să fie îndreptată privirea slujitorului Său, a preotului, asupra continuării acestei minunate întreprinderi. El este solul Domnului; lui i-a spus cuvintele: «precum

m'a trimis pe mine Tatăl şi eu trimit pe voi»... Şi tot aşà lui i-se potrivesc frumoasele cuvinte ale Mântuitorului: «Au nu ştiţi că în cele ce sunt ale Tatălui meu mi-se cade mie să fiu». Şi preotul îşi are partea sa de îndatorire în executarea mandatului Domnului:.. «Şi veţi fi martori.. până la marginea pământului». Da, preotul trebue să mărturisească de Hristos prin vestirea cuvântului lui Dumnezeu, prin vieaţa lui deschisă, prin purtarea lui model şi, dacă trebue, chiar prin jertfa de sine însuşi.

Dar tocmai fiindcă preotul are de soluţionat o atât de înaltă problemă, are nevoie de ajutorul Duhului sfânt, de lumina, de căldură şi de puterea Lui. De aceea le-a poruncit lor: «De Ierusalim să nu se despartă ci să aştepte făgăduinţa Tatălui». Ceeace a poruncit atunci Domnul apostolilor săi, rămâne poruncă şi pe seama preotului pentru toate timpurile. Să se supună adecă Duhului sfânt, pentruca să poată aveà parte de ajutorul Lui. El ne îndeamnă să nu fim nedumeriţi şi îngrijoraţi de viitor, ci cu toată smerenia şi devotamentul să ne supunem prevederii dumnezeeştii «nu este al vostru a şti anii sau vremile, care Tatăl le-a pus întru a sa stăpânire». Dar pentru a le însuflà încrederea ucenicilor Domnul îi asigură de sprijinul Său:» «Iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului».

Sosise clipa, măreţei Sale înălţări la cer. Ii scoate pe muntele Olivilor. Ce conversaţie înălţătoare va fi fost pe tot parcursul drumului, ce învăţături folositoare le va fi împărtăşit şi ce cuvinte de mângăiere le va fi spus. Să ne închipuim, dacă am fi fost alături de El însoţindu-L, ce dorinţe şi minunate îndemnuri ne-ar fi legat de inimă, ca să le avem amintire, să le putem luà acasă cu noi dela o astfel de întrunire.

«Şi a fost când i-a binecuvântat pre ei, s'a depărtat dela dânşii şi se înălţà la cer». Să-L însoţim în această înălţare. Pe cât le va fi căzut de greu apostolilor această despărţire, pe atât de mult se vor fi bucurat de altă parte de premărirea Domnului şi Invăţătorului lor. Să ne bucurăm şi noi împreună cu ei. Cerul întreg, cu toate cetele de îngeri îi iasă întru întâmpinare, ca să-I aducă Regelui omagii de supunere. Tatăl ceresc în chip sărbătoresc Il invită; «..şezi de-a dreapta mea pânăce voi pune pe vrăşmaşii tăi aşternut picioarelor tale»

(Ps. 109, 1—2). Şi acum conduce din cer destinele bisericii Sale. Aducându-ne aminte de cuvintele pe care le-a rostit la Cina cea de taină: «Eu merg ca să vă gătesc vouă loc», să prindem curaj şi nădejde bună, că nu-şi va uità de noi. Dacă şi-a adus aminte de tâlharul de pe cruce, care până în ceasul din urmă trăise o vieaţă păcătoasă, cu cât mai mult îşi va aduce aminte de noi, cari i-am slujit cu credinţă, în curs de ani de zile.

Dacă, deci, putem nădăjduì să avem un loc acolo în cer, pe temeiul făgăduinţelor Domnului, pe temeiul suferinţelor Sale amare şi a meritelor Sale, să ne dăm seama mai deaproape de ce poate fi acest loc, ca să ne simţim îndemnaţi a face totul, a depune toată stăruinţa pentru a-l merità şi a ni-l câştigà. Va fi un loc de o d i h n ă, de c i n s t e şi de f e r i c i r e. Un loc de odihnă va fi, pentrucă în vieaţa de dincolo vor încetà toate ostenelile, toate suferinţele şi necazurile, toate ispitele şi tot ce amăreşte această vieaţă. «Şi va şterge Dumnezeu toată lacrima dela ochii lor; şi moartea nu va fi mai mult, nici plângere, nici strigare, nici durere nu va fi mai mult, că cele dintâi au trecut». (Apocal. 21, 4).

Dar nu numai pace şi linişte deplină va domnì acolo, ci vom aveà parte şi de f e r i c i r e, pe care lumea nu o poate da şi nici nu o cunoaşte măcar, care întrece orice aşteptare, orice închipuire: «...cele ce ochiul n'a văzut, nici urechea n'a auzit, nici la inima omului nu s'au suit, acestea a gătit Dumnezeu celor ce îl iubesc pe dânsul» (I Cor. 2 9). Totul se va potrivì ca să dea deplină fericire slugei bune şi credincioase, şi Domnul îi va zice: «întră întru bucuria Domnului tău» (Mat. 25, 21).

Şi nu numai fericit va fi omul dincolo, în cealaltă vieaţă, ci şi distins şi onorat, căci, scris este: «pe ceice mă vor mărì pe mine, îi voiu mărì» (I. Imp. 2, 31). Cel pe care îl cinsteşte Dumnezeu, îl vor cinstì şi toţi îngerii şi sfinţii. Faraon când a voit să dea onoare lui Iosif, a trebuit să i-se închine întreg Egipetul (I Moise 41, 39). Bucură-te deci suflete al meu în ziua Înălţării Domnului la cer, că s'a deschis şi pe seama ta porţile lui, şi ţi-s'a asigurat dreptul la lăcaş acolo, în aşà fel, încât cu adevărat putem jubilà împreună cu Domnul, căci aşà scrie Sf. Ap. Pavel: «Şi împreună cu dânsul ne-a sculat şi ne-a

pus a şedeà întru cele cereşti, întru Hristos Isus» (Efes. 2, 6).

Şi ce a urmat după înălţarea la cer? In vreme ce apostolii urmăreau cu privirea, cu toată inima şi cu toată dragostea lor pe Domnul şi Invăţătorul, care se înălţă la cer, «iată doi bărbaţi au stătut înaintea lor în vestminte albe şi au zis: bărbaţi Galileeani, ce staţi căutând spre cer?» Acum nu e vreme numai pentru contemplaţiune, ci mai vârtos pentru lucru, pentru executarea încredinţării primite dela Domnul. Aşà şi noi, după ora de meditaţie trebue să punem mâna pe lucru, ca să traducem în faptă gândurile şi hotărârile bune, de cari ne-am încredinţat în cursul exerciţiilor spirituale. «Acest Isus care s'a înălţat dela voi la cer, aşà va venì, precum l-aţi văzut pre el mergând la cer». Acum îşi are rostul îndemnul: «...neguţătoriţi până voiu venì» şi «fiţi mie mărturie». Şi El va fi nouă mărturie din cer, tuturor lucrurilor, suferinţelor, ostenelilor şi jertfelor noastre. Binecuvântarea Lui din ceasul înălţării ne va însoţì pretutindenea şi ne va ajutà. «Iată Eu cu voi sunt în toate zilele». El îşi va aduce aminte de noi întru împărăţia Sa şi îşi va ţineà făgăduinţa: «Nu vă voiu lăsà pe voiu sărmani...» (Ioan 14, 18). Şi cu adevărat, deşì s'a înălţat la cer, totuşi în deosebite chipuri şi feluri petrece între noi. Abstrăgând dela omniprezenţa dumnezeirii Sale, El viază cu noi şi între noi prin prevederea şi îndreptarea Sa părintească, prin apărarea şi sprijinul Său, în puterea cărora apostolii şi bărbaţii apostolici au putut săvârşì minunate lucruri aici pe pământ. El este printre noi prin înainte stătătorii, cari îi ţin loc şi prin biserica Sa; ea este trupul Lui mistic, prin care trăeşte între noi pentru a ne învăţà şi a ne sfinţì. El este la noi şi printre noi în săracii, prin mijlocirea cărora primeşte atât de bucuros fapta noastră de iubire, ca şi mulţămita noastră pentru binefaprimite dela El. El este cu noi şi printre noi, prin crucea vieţii pe care ne-a pus-o pe umeri, şi care este aşchie din crucea Lui, şi prin această cruce a vieţii avem părtăşie în grozavele Lui suferinţe, — pentrucă «pe carele iubeşte Domnul îl ceartă» (Evr. 12, 6).

Şi mai presus de toate viază între noi Domnul prin sfânta taină a cuminecăturii, aşezată de El însuşi ca să nu ne lase sermani, să ne mângăie, să ne întărească şi să ne binecuvinteze.

Astfel împlineşte dumnezeescul Mântuitor făgăduinţa dată dejà în Vechiul Testament: «Şi voiu umblà întru voi, şi voiu fi vouă Dumnezeu şi voi veţi fi mie popor» (Levitic. 26, 12), (2 Cor. 6, 16). Nu fără temei putem aplicà la noi şi cuvintele din a Doua Lege (4, 7): «Ce alt neam este mare, căruia să le fie lor Dumnezeu aproape, cum ne este nouă Domnul Dumnezeul nostru întru toate, ori când îl vom chemà pe el». Să fim pe deplin convinşi de revenirea Domnului ca să ia seama slugilor sale; şi ca să ţină judecată, pentru a răsplătì sau pentru a pedepsì. Amintirea acestui adevăr ne va împintenà râvna, ne va ţineà treaz curajul şi stăruinţa în duhul Lui. Apostolii «s'au întors în Ierusalim cu bucurie mare, şi erau în toată vremea în biserică, lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu».

Dea Dumnezeu ca să producă meditaţiile religioase aceleaşi efecte în suflete. Să ne întoarcem şi noi la lucrul chemării noastre cu nouă însufleţire, cu bucurie şi voioşi, să ne îndeplinim datoriile cu credinţă pentrucă slugim unui Domn, a cărui slujbă ne împrumută cea mai mare cinste. Să nu slăbim la rugăciune şi să nu frângem legătura cu Dumnezeu, căci din aceasta ne putem scoate puterea şi răbdarea de lipsă, ei «erau în toată vremea în biserică».

Să îndrumăm întreaga noastră vieaţă şi toate faptele noastre spre Dumnezeu, pentru El suntem creaţi şi Lui trebue săi slujim după chipul apostolilor, «lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu».

(După Hurter). Preot **P. Moruşca.**

Probleme actuale.

Preoţi — învăţători.

Starea culturală nemulţămitoare, în care se găseşte neamul nostru, răzbit acum la libertate, stăpân pe sine şi pe soartea sa din viitor, ne sileşte să ne gândim şi la această problemă: de a introduce pe preoţi în învăţământul primar. Când s'au înfiinţat multele şcoale secundare, pentru a satisface dorul de cultură şi de lumină a zecilor de mii de copii, ce au dat năvală spre oraşe, biserica a fost gata să jertfească dintre

slujitorii ei mulţi, în mare parte pe cei mai buni, pentru a-i trimite la catedră. Acum simţim nevoia de a merge un pas mai departe pentru a pune pe drumul culturii vieaţa satelor, a maselor mari începând cu temei, dela copii. Nevoile culturale ale neamului nu pot aşteptà până ce şcolile normale ale ţării vor da un număr suficient de dascăli, ca să nu rămână sat şi şcoală fără învăţător. In vremea aceasta de transiţie simţim îndemnul de a venì în ajutorul operei culturale, prin aplicarea preotului, ca învăţător în şcoala sătească.

Această îmbinare a chemării de păstor de suflete cu aceea de luminător al celor mici, o socotesc de cea mai folositoare pentru biserică ca şi pentru şcoală.

Prin aplicarea preoţilor în şcoală s'ar înlăturà în mare măsură lipsa de învăţători şi atâtea şcoale cari stau azi părăginite, sau sunt date pe mâni nechemate, şi-ar puteà deschide porţile, ca să primească pe vlăstarele tinere ale neamului pentru a învăţà carte. Cu o bună repartizare aproape n'ar mai rămâneà sat, în care să nu se răspândească lumină şi învăţătură de un preot, sau de un învăţător. Şi astfel am fi porniţi pe drumul drept, care duce la împuţinarea numărului analfabeţilor, şi azi încă, înspăimântător de mare.

Şcoala ar mai câştigà incontestabil prin duhul ce s'ar sălăşluì în această instituţie, prin prezenţa preotului acolo, împotriva curentelor nefavorabile, ce s'au ivit pe ici pe colea, în contradicţie cu tradiţia acestei instituţii care, în tot trecutul ei de până acum, a stat cu devotament în slujba religiosităţii ca şi a culturei, deopotrivă.

Preotul nostru, crescut în seminariile ce adăposteau alături pe candidaţii de preoţie şi pe viitorii învăţători, urmând mai totdeauna paralel şi cursurile de pedagogie, are pregătirea deplină pentru a face pe învăţătorul, nu numai pe temeiul culturii sale generale, ci şi în baza studiilor pedagogice, pe cari le-a făcut. Mai mult, majoritatea covârşitoare a preoţimii şi-a început cariera publică, ca învăţători, unii stând la catedră chiar un lung şir de ani.

Şi azi, în institutele noastre teologice, se fac cursuri sistematice de studiu pedagogic, încât absolvenţii pleacă în vieaţă cu solide orientări teoretice.

Introducerea preotului în învățământ ar mai aveà apoi darul să refacă și raportul de bună înțelegere a celor doi factori culturali ai satelor, preot și învățător. In timpul din urmă relațiunile între reprezentantul bisericii și al școalei au suferit o lovitură. Intâlnirea lor din nou în atmosfera școalei, apoi participarea lor împreună la conferențele și întrunirile învățătorești, schimbul de păreri și lămuriri reciproce nu se poate să nu-i înfrățească iarăș în slujba operei de cultură și educație, pe care sunt chemați să o săvârșească.

Dar la fel ar câștigà și biserica. Introdus în școală preotul se va desbărà de atâtea alte preocupări, mai puțin potrivite cu prestigiul și chemarea lui, dar cărora trebuià să urmeze pentru a puteà face față cerințelor vieții. In locul gospodăriei care îi reclamà în cele mai multe cazuri și munca brațelor, în locul negoțului, care a ademenit pe mulți și dintre preoți, în loc de a se umilì într'o cancelarie, la o slujbă de bancă, uitând, sau negligând datoria de a-și sporì capitalul intelectual prin studiu, preotul, aplicat la catedră, se va întoarce iarăș la îndeletnicirea cu cartea, întâi pentru a face față cerințelor catedrei și, pe urmă, revenirea aceasta îi va reîmprospătà de bună seamă și dragostea și stăruința la un mai intensiv studiu teologic. Așà va câștigà o înviorare din introducerea preotului în școală și cultura preoțimii, care nu va întârzià să-și arate roadele și pe teren bisericesc; mai mult decât până acum.

Piedicile, ce s'ar puteà invocà împotriva unei astfel de orânduiri, sunt numai închipuite, și în rari cazuri reale; acolo doară, unde parohiile sunt prea extinse și prea mari. In astfel de sate, ce dau destul de lucru prin numărul mare al credincioșilor, preotul va rămâneà numai la chemarea sa de păstor, dar în celelalte multe, oamenii se vor dedà ușor să țină cont, în trebuințele lor sufletești, că preotul are ciasuri legate la școală, și nu poate fi smuls de acolo, fără o scădere simțită de copiii lor. Dacă în alte împrejurări n'ar aveà considerații, când e vorba de copilul lui, nu e părinte care să nu se potrivească interesului, ce îl privește și pe el.

Acest gest nou al bisericii românești, va trebuì să trezească interesul cuvenit și la factorii de stat, cari nu vor întârzià să onoreze după dreptate ajutorul pe care biserica îl îmbie țării și pe teren cultural.

iar pentru preoţime ar fi un mijloc de ameliorare a stării sale materiale precare, pentru care nu se găseşte altfel un remediu de îmbunătăţire mai simţită şi imediată. Suntem convinşi că statul va înţelege şi va răsplătì după merit munca îndoită, pe care ar depune-o preoţimea, în şcoală şi în biserică.

Prin crearea tipului de preot-învăţător s'ar înlăturà şi anomalia rezultată din introducerea sistemului de învăţător-preoţi, care păstrându-şi neatinsă situaţia de învăţător, mai are şi întreaga dotaţie a preotului, căruia îi ţine locul, (afară de sporuri) şi prin aceasta întrece cu mult pe preotul bacalaureat, rămas în inferioritate, deşì cu pregătire superioară.

De sine înţeles această normă ar fi numai de durata vremii de tranziţie, până-ce se vor îndesì rândurile învăţătorilor ca să poată satisface necesităţile şcoalei româneşti; şi până când factorii dela cârma statului vor ajunge să înţeleagă şi să se pătrundă de rolul important pe care îl are preotul în vieaţa neamului, ca păstor de suflete ca educator al mulţimii şi îndrumător al vieţii spirituale şi, în înţelegere cu conducerea bisericească, i s'ar creià şi o situaţie materială suportabilă, pentruca să se poată dedicà cu tot sufletul chemării sale.

Până când autoritatea noastră bisericească ar luà contact cu reprezentanţii statului pentru a rezolvì norocos problema introducerii în şcoală a preotului, eu recomand cercurilor noastre preoţeşti să facă chestiunea obiect de studiu la întrunirile pe despărţăminte şi la cercurile religioase, ca la vreme, pe toamnă, să fim împrieteniţi cu ideea de a intrà în şcoală, ca să aducem un nou serviciu ţării şi o nouă binefacere neamului.

Preot **P. Moruşca.**

MIŞCAREA LITERARĂ.

Pilatus als Richter de *Dr. Gustav Lippert* docent universitar. Viena, 1923. Kommisionsverlag und Druck der österreichischen Staatsdruckerei. Pag. 33. Preţul 25 lei.

Broşura abordează una dintre cele mai interesante probleme din domeniul cercetărilor biblice: responsabilitatea lui Pilat pentru osândirea lui Isus. Lippert tratează chestiunea din punct de vedere juridic, pe temeiul referatelor evanghelice. Totuşi pentru fixarea concluziilor sale nu utilizează numai ma-

terialul biblic, ci face un temeinic studiu comparativ asupra cercetărilor celor mai de seamă teologi şi jurişti ai vremilor mai nouă. Constată cu dreptate, că aproape toţi aceştia se unesc în învinovăţirea lui Pilat. Totuşi, faptul că Pilat «şi-a spălat mânile» declarând că nu află nici o vină în «Regele Iudeilor» i-a determinat să ia o atitudine mai conciliantă faţă de procuratorul Pontului care — împotriva propriei sale convingeri — a dat pe Isus pe mâna gloatei înfuriate. Ba mai mult, Loisy — trecând peste caracteristica declaraţie a lui Pilat — (în *Iésus et la tradition evangelique* 1910 şi *L'Évangile selon Marc* 1912) îl desvinovăţeşte de-a dreptul.

Dar, zice Lippert, tocmai această declaraţie, care implică convingerea lui Pilat despre nevinovăţia lui Isus, aruncă o lumină aşă de tristă asupra aceluia care cu o criminală uşurătate s'a încumetat să judece pe un nevinovat. Căci un judecător conştient de chemarea sa nu va rostì niciodată o sentinţă împotriva propriei sale conştiinţe. Iar Pilat a eliminat din proces tocmai acest criteriu hotărâtor.

Juriştii mai indulgenţi găsesc circumstanţe atenuante în teama lui Pilat, că mai marii poporului jidovesc l-ar fi pârât Chesarului şi în felul acesta i-ar fi primejduit situaţia. Cu atât mai rău; căci dacă în cazul dintâi procedeul lui Pilat tradează o inconştientă, detestabilă, fireşte, totuşi mai puţin imputabilă — în cazul al doilea întroducerea conştientă a unui element de egoism personal e deadreptul criminală şi cu atât mai puţin compatibilă cu demnitatea şi chemarea unui adevărat judecător.

Pilat puteà să achite pe Isus. Şi erà dator s'o facă. Laşitatea de care a dat dovadă în cel mai mare proces al lumii, aruncă toată responsabilitatea juridică asupra lui.

Incheierile cercetării lui Lippert sunt cu atât mai juste, cu cât au la temelia lor cele mai superioare concepţii morale.

*

Pocăitismul în Bucovina de *G. Ciupercă.* Cernăuţi 1921. Societatea tipografică bucovineană. Pag. 23.

Sectarismul, care ia proporţii tot mai îngrijorătoare în sinul neamului nostru, este o problemă de cea mai mare actualitate. Ea zace în centrul preocupărilor autorităţii bisericeşti, dar având şi o vădită lature socială-politică prezintă interes şi pentru Stat.

Broşura de care ne ocupăm cuprinde preţioase informaţii cu privire la organizaţia şi armele de propagandă ale «pocăiţilor» de diferite nuanţe, dând şi îndrumări pentru apărarea împotriva lor. Tratând doctrina pocăitistă mai mult din laturea ei social-politică autorul cere intervenţia statului prin următoarele măsuri:

1. Aceşti sectari să condamne în public doctrina lor revoluţionară.
2. Statul să aibă dreptul, de-a se amestecà în treburile lor interne.
3. Sectarii aceştia să-şi aibă casele lor publice de rugăciune.
4. Predicatorii să fie numai români, culţi şi cu o pregătire specială pentru locurile de predicatori.
5. Propaganda dela individ la individ să le fie strict interzisă.

*

Unificarea Bisericii de Arhimandritul Mitrofor *Dionisie Simionescu*. Bucureşti, Tipografia Română. Pag. 23 (fără preţ). — Este o broşură pe care nici n'am tăià-o la răbojul cronicei noastre literare, dacă n'ar abordà una dintre cele mai mari şi actuale probleme din vieaţa noastră bisericească.

Autorul ei riscă afirmaţiuni, cari pe lângă faptul că frizează vădite insulte la adresa cârmuitorilor Bisericii ortodoxe din provinciile desrobite, tradează o concepţie fundamental greşită în materie de organizaţie şi vieaţă bisericească.

Iată câteva specimene din acest arsenal de aberaţii:

«Din nenorocire pentru consolidarea şi unitatea bisericii şi neamului, factorii atât bisericeşti cât şi mireni din provinciile desrobite au fost predominaţi şi sunt şi acum de autonomism şi provincialism» ... «mai cu seamă cei din Transilvania vor aveà mare răspundere faţă de generaţiile viitoare, că nu s'au putut ridicà la măreţia marilor evenimente trăite şi înfăptuite de generaţia actuală. Se par a fi prea mici pentru timpurile trăite de noi»... «cei din provinciile desrobite ne consideră pe noi cei din vechiul Regat ca pe nişte cuceriţi» ... «Statutul şagunian este protestant» şi ... «dărâmă ierarhia sfintei noastre biserici» ... «autonomia bisericii ortodoxe ar fi un pericol foarte mare — naţional, şi dinastic« (!!), pentrucă — între altele — «are la baza ei preocupări materiale» ...

După expunerea acestor flori de cugetare călugărească, păr. Arhimandrit Dionisie crede, că «unificarea bisericească nu se poate face decât pe următoarele baze:

1. «Intrând toate bisericile în legiuirile vechiului Regat cu un singur Sinod Central, aceasta cu atât mai mult cu cât biserica din vechiul Regat este coroana întregei biserici ortodoxe; în ea s'au păstrat toate sfintele aşezăminte neştirbite aşà cum le am moştenit dela sfinţii părinţi şi sf. sinoade ecumenice.

2. Alegerea de Mitropolit şi Episcopi să se facă ca şi până acum de Marele Colegiu, care este adevărata reprezentanţă a naţiunei de membri ortodocşi.

3. Toate chestiunile de natură materială fie în Biserică fie în Mănăstiri să fie administrate în colaborare cu Statul conform legilor țărei, rămânând numai partea pur duhovnicească în administrațiunea exclusivă a sfântului Sinod și a organelor sale».

Și ca să le pună vârf la toate acestea păr. Arhimandrit nu-și poate stăpânì regretul, că guvernul țării n'a venit «cu un decret lege» unificându-ne militărește, ca pe niște bolșevici.

Curat vorba sf. scripturi: «Incă n'am auzit grăind om ca acesta». Căci în Ardealul nostru «protestant», nici un plutonier de jandarmi nu s'ar încumetà să riște asemenea afirmații.

N. Colan.

CRONICA BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Alegerea noilor episcopi. Așa numitul, mare colegiu electoral, format din parlamentari și din membrii Sinodului și ai consistorului bisericesc, s'a întrunit în 29 Martie a. c. la cameră să aleagă șase episcopi în locurile vacante.

După oficiarea serviciului divin la Mitropolie, membrii trec în incinta Camerei, unde I. P. S. Sa Mitropolitul primat ocupând fotoliul prezidențial deschide adunarea.

Constituindu-se biuroul s'a procedat la alegere.

S'au proclamat aleși următorii:

La eparhia de Roman: *Lucian Triteanu* cu 238 voturi din 246 votanți;

La eparhia Buzăului: *Pr. Gh. Niculescu;*

La eparhia Dunării de jos: *Iacob Antonovici;*

La Constanța: *Pr. Ilie Teodorescu;*

La Hotin: Ep. *Visarion Puiu;*

La Cetatea-Albă: Prof. Dr. *Nic. Cotlarciuc.*

Arhim. Iuliu Scriban a obținut 11 voturi.

Parlamentarii basarabeni, fără deosebire de partid, au depus la biroul marelui colegiu o declarațiune, unde se protestează contra faptului prin care „se violează cu desăvârșire dreptul bisericii basarabene de a-și alege chiriarhii". In semn de protestare, parlamentarii basarabeni n'au participat la vot și s'au retras din marele colegiu.

Felicităm călduros pe noii episcopi ai Bisericii ortodoxe.

Tot ce regretăm din adâncul inimii noastre este, că un bărbat de cultura și hărnicia păr. arhimandrit I. Scriban, nu a intrat între cei aleși. Vasta sa erudiție teologică precum și munca desfășurată în sânul bisericii noastre îl indicau cu tot dreptul pentru un scaun vlădicesc.

*

Sinoadele eparhiilor ortodoxe din Ardeal. In conformitate cu dispozițiile statutului organic sinoadele eparhiale ale Bisericii ortodoxe din Ardeal s'au întrunit și anul acesta la Duminecа Tomii, discutând cu multă chibzuință marile probleme de soluționarea cărora atârnă bunul mers al vieții noastre bisericești.

Sinodul eparhiei Aradului a fost amânat — sine-die — din pricina convalescenței păr. episcop Ioan.

Presa — bisericească și politică — a făcut rapoarte amănunțite asupra lucrărilor acestor sinoade, cari s'au dovedit încă odată ca cele mai folositoare instituții în cari preoți și mireni deopotrivă își pun la contribuție toată înțelepciunea și devotamentul pentru îndrumarea Bisericii noastre. Astfel stând lucrurile nu ne putem stăpâni mirarea că unele gazete s'au grăbit să anunțe că sinoadele ținute vor fi cele din urmă. Desființarea acestor așezăminte, izvorâte din concepția celui mai democratic constituționalism bisericesc ar fi o măsură deadreptul dezastruoasă pentru viitorul Bisericii noastre, deoarece ea ar surpà însași temelia colaborării efective a celor două elemente cari compun organismul Bisericii: cler și popor. Deaceea nici nu putem crede în profețiile pripite.

De altfel chestiunea fiind de cea mai mare importanță și actualitate — vom reveni asupra ei în cel mai apropiat timp.

Neculce.

NOTE ȘI INFORMAȚII.

Comentând articolele dlui prof. univ. Dr. Onisifor Ghibu, publicate în ziarul «Patria» cu privire la «necesitatea unei revizuiri a situației confesiunilor din Transilvania», *Unirea* din Blaj se grăbește să sară în apărarea celorce prin această revizuire ar fi scurtați în privilegiile lor. Dl Ghibu cere anume ca «statul român să intervină de urgență pentru o nouă distribuire a rolurilor și bunurilor» și să realizeze «reforma bisericească printr'o dreaptă împroprietărire a creștinilor, în prima linie a celor mulți și nedreptățiți de veacuri». Intre altele autorul propune «să se ia numai decât măsuri, pentruca, deocamdată, să fie dată în folosința creștinilor ortodocși din Cluj biserica sf. Arhanghel Mihail (din piață) și biserica universității».

Cu toate că chiar și *Unirea* recunoaște «logica impecabilă în mersul ideilor din articolele dlui Ghibu» — totuși susține că «azi, după războiul mondial și după tratatele lui de pace» stăpânirea politică nu mai poate operà după principiul medieval «cuius regio, eius religio» și că bisericile vizate (ca și altele) «nu pot fi luate pe seama Românilor decât pe-o singură cale:

aceea de a intrà pe calea sa în sinul confesiunii care stăpâneşte respectivele biserici» (sublinierea *nu* e a noastră!)

Cel mai elementar paralelism logic ne îndreptăţeşte să credem că după concepţia juridică a *Unirii* nici naţionalizarea Universităţii din Cluj, a şcoalelor şi a celorlalte instituţii moştenite dela Unguri nu s'a făcut după dreptate, întrucât noii stăpâni n'au intrat «pe calea sa» în sinul naţiunii ungureşti.

Suntem siguri că articolul din chestiune va fi reprodus cât de curând în «Ellenzék» şi în toată presa lui Horty, iar autorul lui va fi ridicat cel puţin la rangul de cardinal.

*

Perspectivele pentru unirea Bisericii anglicane cu cea ortodoxă devin din ce în ce tot mai luminoase. Dupăce patriarhul Constantinopolului recunoscuse valabilitatea sacramentală a hirotonirii preoţilor anglicani din partea episcopilor de aceeaş credinţă, patriarhul Damian al Ierusalimului se exprimă şi el pentru tăria sfinţirii anglicane. Mai rămâne să se rostească asupra acestei chestiuni şi celelalte Biserici ortodoxe, pentruca înlăturându-se încă o piedecă, apropierea dintre Anglicani şi ortodocşi să facă un îmbucurător pas înainte.

*

Alcătuitorii nouei Constituţii, care garantează dominanţa bisericii ortodoxe în stat şi care asigură deplină libertate şi protecţiune tuturor cultelor din ţară, au găsit de cuviinţă să şteargă obligativitatea căsătoriei bisericeşti.

Inconştienţa religioasă, dublată de cea politică şi-a pus ciucuri! — ar zice un simplu privitor. Iar cetăţeanul cuminte, îşi va mări durerea şi desnădejdea, tăind la răboj încă unul din cele mai formidabile atentate împotriva statului şi a societăţii, a cărei temelie este familia.

*

«Indreptarea» din 7 Aprilie a. c. publică un interview acordat de Excelenţa Sa Mgr. Marmaggi, reprezentantul Vaticanului la Bucureşti. Intre altele, redactorul ziarului amintit a pus şi această întrebare:

«Se zice că Excelenţa Voastră ar fi spus la Blaj unele lucruri, că Biserica unită are o mare misiune de îndeplinit în mijlocul poporului românesc», să atragă întreg poporul ortodox la catolicism, deoarece religia ortodoxă nu este ortodoxă».

«Vă jur înaintea lui Dumnezeu — răspunde nunţiul — că nu am spus asemenea vorbe... Ştiu că «Unirea» din Blaj a publicat altfel cele spuse de mine, dar numai ziarul «Unirea» răspunde de inexactităţile sale».

Iată un caz de cea mai mare gravitate, menit să deschidă pe deoparte un conflict acut între reprezentantul diplomatic al

vaticanului şi organul mitropoliei unite dela Blaj, iar pe de alta să discrediteze pentru vecii vecilor pe redactorii «Unirii», cari în fanatismul lor papistăşesc bagă în bucluc pe proprii lor patroni.

Faptele sunt destul de clare pentru a ne justifică această concluzie, deoarece nu îndrăsnim a crede că o faţă bisericească de talia nunţiului papal ar fi în stare să-şi renege cu jurământ înaintea lui Dumnezeu cuvintele odată rostite, chiar când ele ar implicà gravitatea vorbelor din chestiune.

Şi atunci constatarea cea mai logică şi cea mai simplă, care se deprinde din situaţie este cea formulată, cu alte cuvinte, de către monsegniorul Marmaggi: că *«Unirea» minte.*

*

Aflăm, fireşte, fără să ne surprindă vestea, că credincioşii Bisericii noastre rămaşi sub stăpânire ungurească sunt într'o lamentabilă situaţie sub raportul vieţii sufleteşti. Părăsiţi de preoţii, cari au fost siliţi să se refugieze de furia răsbunătoare a stăpânirii politice, au rămas adevărată turmă fără păstor. Şcoalele şi bisericile le-au fost închise. Copiii rămân nebotezaţi, morţii se îngroapă fără preot, iar viii se sbat în întunerecul, care-i cuprinde tot mai ameninţător.

Şi durerea-ţi sfăşie inima, când te gândeşti că până la... Liga Naţiunilor, pe fraţii noştri din Ungaria îi sugrumă... democraţia lui Horty şi «creştineasca» dragoste a lui *Glattfelder.*

*

Un groaznic incendiu a distrus cea mai mare parte a mănăstirii Cernica. Peste 40 de chilii călugăreşti au căzut pradă flacărilor. Biserica mănăstirii a rămas neatinsă. I. P. S. S. Mitropolitul Primat Miron adresează publicului iubitor de biserică un călduros apel pentru restaurarea acestui lăcaş de închinare şi cultură creştinească, cu un trecut aşà de frumos.

*

In Italia cărţile imorale se confiscă şi se ard. In Germania e un obiceiu vechiu acesta.

La noi reacţiunea opiniei publice şi a autorităţilor se trezeşte abià atunci, când imoralitatea literară atinge calibrul joubertian.

*

Patriarhatul ecumenic a convocat pentru după Paşti, la Constantinopol, un consiliu al tuturor Bisericilor autocefale ortodoxe, pentru a discutà chestiunea schimbării calendarului.

*

Sinodul Bisericii ortodoxe din Polonia şi-a ales de mitropolit al său pe arhiepiscopul Dionisie al Volhiniei. Inaintaşul

lui Dionisie a fost Mitropolitul Gheorghe, asasinat în zilele trecute de un călugăr.

*

Un ziar din Ardeal publică următorul anunţ: «Cioban, mulgător bun la 150 de oi, de preferinţă unit, cu recomandaţia preotului respectiv, se caută în judeţul Prahova, la un proprietar catolic».

Cioban unit! Ce-o mai fi şi-aia? Dar hai să zicem că printr'o minune s'ar găsì aşà ceva. Ne mirăm' totuşi de zelul excesiv al proprietarului, care se vede că ţine cu orice preţ să convertească la catolicism până şi «oile necuvântătoare». Suntem siguri că ciobanul căutat va fi obligat cu timpul să cetească şi «Albina», pentruca inspirându-se din paginile acestui organ catolic să câştige şi oile pentru... infailibilitatea Papei.

*

Primim la redacţie noua revistă religioasă «Crucea», organ al societăţii cu acelaş nume. Programul ei se sintetizează în «susţinerea intereselor culturale, economice şi politice ale preoţimii şi instituţiunilor bisericii ortodoxe române». Cele dintâi numere, scrise de personalităţi cunoscute în vieaţa noastră literară şi bisericească (păr. Popescu-Mosoaia, păr. G. Galaction, Dincescu ş. a.) promit o rodnică activitate în cazul, când «partea Martei» nu va covârşì preocupările revistei. Recomandându-o cu toată căldura fraţilor noştri preoţi, nădăjduim că vom aveà prilej să revenim cât de curând asupra ei.

*

Un student dela *Cernăuţi* îmi cere «Istoria bisericească» a regretatului prof. Eusebie Popovici. Oricât de paradoxală ar păreà această ştire, ea este adevărată. De altfel se pare că cetăţenii din *Petroşeni* nu sunt mai norocoşi decât studentul nostru dela Cernăuţi, căci astăiarnă au fost siliţi să-şi închidă şcoalele — *din lipsă de cărbuni*... Cum se poate una ca asta? Şi eu m'am întrebat de multeori, fără să-mi pot da un răspuns.

Poate domnul ministru al instrucţiei şi cel al industriei de nu va da de rostul acestei situaţii ciudate, în care Facultatea din Cernăuţi n'are cărţi de teologie, iar şcoalele din Petroşeni se închid, din lipsă de cărbuni...

*

Ziarele anunţă că un nou apostol al baptismului american, Ewelent Will, cutreieră oraşele ardelene făcând propagandă. Intrebăm: oare câţi preoţi de-ai noştri au ţinut predici de apărare a doua zi după solul american, în localităţile respective.

Iar dacă şi Statul crede că are ceva de spus în această chestiune, s'o spună. Ori, în sfârşit, dacă a spus-o, să se execute.

*

Episcopul Glatfelder, trecut în Ungaria, nu se astâmpără. Işi trimite pastorala şi de acolo credincioşilor din Banat. Acum o strecoară pe furiş, sfătuind pe cetitori să nu păstreze hârtia. Şi totuşi se cunosc cuvintele de hulă asupra ţării noastre, pe cari le pune în scrisoarea, cu care îşi însoţeşte pastorala. «Avem mângăierea să credem că domnia pumnului şi a lipsei de lumină nu va puteà să domine în vecii vecilor; această mângăiere mi-a înseninat şi mie clipele ce le-am petrecut în mijlocul furiei urmăritorilor (?) mei... Slova *nu o arătaţi nimănui, iar hârtia nu o păstraţi*, ci săpaţi-vă în inimi spiritul ei». — Şi noi tot în catolicism să ne căutăm mântuirea? Să răspundă iubiţii fraţi dela Blaj.

*

Gazetele au adus ştirea că o crimă a fost descoperită după patru ani. O femee oarecare mărturiseşte preotului, pe patul de moarte, crima înfiorătoare, că ea şi-a omorât bărbatul. Preotul, pus în cunoştinţa faptului, prin taina mărturisirii, anunţă autorităţile, cari fac demersuri.

Ce a putut determinà pe un preot la un pas ca acesta nu ne putem da seama, atât de gravă îi socotim fapta. Va puteà spune cineva că e o datorie morală să nu laşi ascunsă o crimă ce s'a putut tăinuì până în clipa când ţi-a venit la cunoştinţă, mai ales că erà vorba de vieaţa unui om răpus, pentru care făptaşii nu-şi luaseră plata în lumea aceasta. Dar, preotul a luat cunoştinţă de aceasta în cursul mărturisirii, ale cărei taine nu e slobod să le desvălească nici dacă ar trebuì să plătească însuşi cu vieaţa proprie. Acesta e sigilul mărturisirii, pe care preotul l-a frânt, făcându-se vinovat de grea osândă. Vom arătà altă dată dispoziţiile canonice, cari normează atitudinea duhovnicului. Acum vom spune atât: cum va mai puteà aşteptà încrederea desăvârşită a păstoriţilor săi un preot care, uitându-şi de sine, a descoperit ceeace i-s'a împărtăşit în taina mărturisirii?

BIBLIOGRAFIE.

Am primit la redacţie:

Biserica ortodoxă română, revista sfântului Sinod. Anul 41, 1923 Februarie, pag. 80 format mare. Abonamentul anual 100 Lei. Redacţia: Bucureşti, str. Cernica 3. Administraţia: D. Sireteanu. Localul sf. Sinod, la biserica Antim.

*

Renaşterea, revistă de cultură religioasă. Apare lunar în 32 pagini. Anul II. 1923 Martie. Abonamentul anual 60 Lei. Redacţia: Craiova, str. Sineasca 30. Administraţia: Strada Sf. Apostoli.

*

Luminătorul, revista oficială a eparhiei Chişinăului şi Hotinului. Apare lunar. 1923 Martie. Redacţia: Chişinău, Casa Consistorului.

*

Cultura Creştină, revistă lunară. Anul XII. 1923. Februarie şi Martie. Abonamentul anual 70 Lei. Redacţia: Blaj.

*

Transilvania, revista «Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român». Anul LIII. 1923. Martie, pag. 84. Abonament anual pentru membri 50 Lei, pentru alţii 70 Lei. Redacţia şi Administraţia Sibiiu, str. Şaguna 6.

*

Ramuri (Drum drept), revistă literară bilunară. Anul XVII. 1923 Martie, 24 pag. Abonamentul anual 120 Lei (pentru preoţi învătători şi studenţi 100 Lei). Redacţia şi Administraţia: Craiova str. Bibescu 6.

*

L'Europa orientale, revistă lunară italiană, publicată de «Institulul pentru Europa orientală» din Roma. Anul III. 1923 Martie, pag, 56. Abonamentul anual pentru membrii institutului 15, pentru alţii 25 Lire. Redacţia: Roma, Via Nationale 89 (Palazzo Tomasini).

*

Lelkipásztor, revistă lunară de evanghelizare practică (prin predici). Anul III. 1923 Februarie. Abonamentul anual 80 Lei. Redacţia: Preotul ref. Géza Kádár, Zălau.

*

Renaşterea Moldovei, literară. Apare lunar în Botoşani. Martie 1923. Pag. 64. Abonamentul anual 80 Lei.

„Lumina Satelor“, este foaia săptămânală pentru popor, ce apare în Sibiiu cu redacţia şi administraţia în strada Mitropoliei 45. Preţul abonamentului pe an 55 lei, pe jumătate de an 30 Lei; pentru străinătate 100 lei, iar pentru America 2 dolari. Prin scrisul ei creştinesc şi românesc, în cursul unui singur an, s'a ridicat peste toate foile menite pentru popor. Fraţii preoţi au în ea un preţuit tovarăş în munca de păstorire a satelor, căci ea vine săptămânal cu sfaturile şi îndrumările ei în multe case, unde preotul numai rar ajunge. Este de datoria noastră să ajutăm răspândirea ei, câştigându-i abonaţi în fiecare parohie, căci prin aceasta săvârşim o operă de educaţie şi cultură pentru mulţime

Analele Asociaţiei clerului „Andreiu Şaguna“:
I Actele primului congres al preoţimii din Mitropolia Românilor ortodoxi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramurăş, ţinut în Sibiiu, în zilele de 6/19—8/21 Martie 1919. Publicate de Biuroul Asociaţiei clerului, Sibiiu 1919, pp. 140. Preţul Lei 10 pentru membrii, pentru alţii Lei 12.

II. Actele congresului al doilea, biblic, al Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna», ţinut în Sibiiu în zilele de 31 Martie (13 Aprilie) — 1/14 Aprilie 1921, publicate de Biuroul Asociaţiei clerului. Sibiiu 1922 pp. 104. Preţul: pentru membrii Lei 16, pentru alţii Lei 20.

III. Actele congresului al treilea, catehetic, ţinut în 2/15—3/16 Noemvrie 1922, publicate de Biroul Asociaţiei clerului. Sibiiu 1922, pp. 88. Preţul pentru membri Lei 16, pentru alţii Lei 20.

Aceste publicaţii cuprind rapoartele, desbaterile şi desideratele exprimate de cele trei congrese, precum şi raportul asupra activităţii Asociaţiei, şi fac mărturie de năzuinţele şi preocupările preoţimii ardelene între nouile împrejurări de vieaţă.

Călindarul Bunului Creştin, pe anul 1923 este cel mai bun călindar, cu bogat material cultural şi literar, cu articole de cuprins religios, de învăţătură şi petrecere şi cu numeroase chipuri. Acesta este călindarul *arhidiecezan*, prefăcut după trebuinţele sufleteşti a tuturor creştinilor. Se vinde la librăria arhidiecezană în Sibiiu şi la alte librării, cu 10 Lei fără şematism şi 15 Lei cu şematismul arhidiecezei de Alba-Iulia şi Sibiiu.

Organizaţi fără amânare cercurile religioase în cadrul despărţămintelor Asociaţiei «Andreiu Şaguna» a clerului şi iniţiaţi pretutindenea instituţia «caselor culturale» la sate, pe temeiul statutelor tip, publicate de Asociaţie în broşură separată. Cu prilejul executării reformei agrare asiguraţi intravilan potrivit pentru zidirea «casei culturale».

„Biblioteca bunului păstor“.

Nr. 1. «*Taina pocăinţii*». Studiu pastoral de I. Hanzu Preţul 1 Leu.

Nr. 2. «*Clerul şi chestiunea alcoolismului*». Traducere de V. Oana. Preţul Leu 1·50 bani.

Nr. 3. «*La centenarul seminarului Andreian*». Disertaţie de Dr. A. Crăciunescu. Preţul 1 Leu.

Nr. 4. «*Chemarea preoţimii noastre*». Consideraţii de actualitate, de mai mulţi. Preţul Leu 1·50 bani.

Nr. 5. «*Şase predici pentru Duminecile postului mare*» şi «*Un cuvânt pentru ziua Invierii Domnului*», de mai mulţi. Preţul 2 Lei.

Nr. 6. «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea!*» Predici pentru timp de războiu, prelucrate după I. Kessler, de Dr. N. Bălan şi I. Moşoiu. Preţul 2 Lei.

Nr. 7—8. «*26 Predici la credinţa creştină sau Tâlcuirea Crezului*». Traducere de episcopul Nicodem al Huşilor. Preţul 3 Lei.

Nr. 9. «*Petru Maior şi Unirea*» de părintele Terenţie. Preţul 2 Lei.

Nr. 10. «*Schisma românească*» sau «*Unirea cu Roma*». Preţul Lei 2·50.

Nr. 11. «*Studiul pastoralei în biserica românească*», de Arhim. Iuliu Scriban. (Extras din Revişta Teologică).

Nr. 12. «*Ortodoxia şi creştinismul apusean*». Prelucrare din ruseşte de P. S. Sa Nicodem episcop al eparhiei Huşilor. Preţul Lei 8·—.

---

*„**Biblioteca bunului păstor**“ se tipăreşte acum sub îngrijirea Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» şi va apărea şi pe mai departe ca anex la «Revista Teologică». Broşurile de sub Nrii 1—10 s'au împărţit **gratuit** abonaţilor revistei, cari şi-au achitat abonamentul la timp. Broşurile ce se vor tipări în viitor, întrucât mijloacele materiale vor îngădui, se vor împărţi, ca şi în trecut, gratu[illegible]aţilor, cari vor achita dela început întreg abonamentul. Numerii 1, 2, 3, 4, 7—8, 10, 11 şi 12 se pot comandà la administraţia «Revistei Teologice», trimiţându-se pe lângă preţul arătat mai sus şi porto postal.*